



Štev. 5.

V Ljubljani, 10. marca 1890.

Letnik III.

Prav stavljeno vprašanje.

Ustavo imamo v Avstriji; predno smo jo imeli, je bila potreba za-njo. Torej je ustava dana ne zaradi lepšega ali parade, ampak da se izvršuje in izvrši v vseh sestavnih delih. Po takem ni treba džavljanom ali narodom v celotah niti vprašati, ali je izvršba ustave komu po godu ali ne. Pojedinci, kakor narodne celote imajo pravo do tega, da se ustava izvrši dejanski in natančno.

Gledé na narode kot take se pa ustava v Avstriji še ni izvršila; to dokazuje celó najnovejši dogodek, namreč češko-nemški dogovor. Ako bi bila ustava izvršena za vse narode, bi ne bilo treba sprave ali premirja tudi med češkim in nemškim narodnim odlomkom v češkem kraljestvu. Ob in po tem dogovoru so se oglásili tudi drugi narodi še posebe z željo, da se začne analogno ali vsaj načelno poravnavanje tudi med njimi in za-nje. Vse to kaže, da za narode kot take ustava še le čaka na izvršbo.

Češko-nemški dogovor dokazuje pa z druge strani, da se sprava med narodi ne napravlja od naroda do naroda, med narodnimi celotami, kolikor so zastopane v naši državi, ampak samo od dežele do dežele ali od jednega narodnega odlomka do drugega. In zopet z druge strani se po ministerskih naredbah in ukrepah ali tudi zakonitim potom podeljuje tu jedna šola, tam drugi zavod, tu se nastavljajo gledé na jezik posebe kvalifikovani uradniki, tam se ista zahteva opušča; tu se dajo takó imenovane paralelke z utrakvističnim poukom, v tem ko se za drugod ustavljajo taki osnovi, oziroma preosnovi srednjih šol. V vsem tem postopanju ni nič drugega, kakor da se daje samo kos za kosom ali, kakor se je izrazil nekdanj dr. Rieger, da je treba dosežati mrvico za mrvico. Za mrvico prosijo narodni zastopniki ali, če se jim zdi primerno, barantajo tudi z vlado, kakor je to grof Coromini posebe zaznamoval prilično v državnem zboru.

S tem, da se prosi kos za kosom ali berači mrvica za mrvico, je izraženo posebno načelo, in se stavljajo narodni zastopniki nasproti delivcem v posebno položnje. Postavljajo se na stališče, za katero ni treba

nobenega prava, nikake ustave. Kajti kdor berači, prezira popolnoma ustavo ali pravo, da bi smel zahtevati, kar potrebuje. Vendar pa prosilci niso dosledni, ker se včasih vzejajo in žugajo, ako bi se priznani delivci tu pa tam obotavljali uslišati podane in izrečene prošnje. Iz tega je razvidno, da narodni zastopniki niso dosledni v svojem vedenju, ko sedaj pozabljajo stališče ustave, sedaj pa se zopet sklicujejo na pravo, po ustavi zagotovljeno. Soditi pa je, da vlada ne more imeti prevelikega spoštovanja do onih, ki kažejo proti samim sebi tako nedoslednost.

Vsled te nedoslednosti, vsled preziranja ustavnega stališča trajajo narodni boji nadalje, mrvice se še nadalje delé, in tudi če pride v največi meri, katero smo doživeli v ustavnem življenju, če pride, pravimo, do dogovora, kakoršen je češko-nemški dogovor, je vendar tudi tak dogovor še vedno v mejah partikularnosti, ker ne obseza mej po celih narodov, ampak po največ njih, če tudi znatnih odlomkov.

Tudi ko bi korakali analogno dalje, kakor se je zgodilo to gledé na češko-nemško premirje, bi bila ta pot dolga in pravih oprav bi vendar ne dosegli. Kajti pogodbe bi veljale vedno le za partikule, ne pa za celote narodov. Z druge strani pa trdijo zlasti liberalni Nemci, da partikularnih pogodb drugod niti treba ni.

Ako bi obveljal glas liberalnih Nemcev, trajali bi narodni boji še na dalje, in vsakdo spozna že naprej, da boji sami na sebi slabé dotične narode, in avstrijske narode uči skušnja vse ustavne dobe, da taki boji zares oslabljajo narodne sile. Inteligencija vsakega naroda posebe je uprežena v sodelovanje pri takih narodnih borbah; zaradi tega zaostajajo in morajo zaostajati druga dela in drugovrstni proizvodi, katere bi drugače izvrševala in vstvarjala ista inteligencija. Da ni po takem časa za premišljevanja na polju obrtnih, tehniških, v obče gospodarskih iznajdeb, ali da je še manj časa za pospeševanje znanosti in lepe pismenosti, ume se samo po sebi in uči skušnja na velikem in malem še posebe pri av-

strijskih narodih. Ali tudi narodne množice potratijo mnogo močij in gmotnih sredstev v narodnih borbah; kajti tudi narod na široko spoznava važnost narodnih prav in po meri tega poznanja misli, govori, dela in se žrtvuje v prospeh narodnih teženj in zmag. Če pomislimo, koliko izdajo narodne mase samo za šolska društva, katerih ne bi bilo treba podpirati v toliki meri, ako bi bila izvršena narodna enakopravnost, je pač lahko sklepati iz malega na veliko, da tudi narodne množice porablajo svoje duševne in gmotne moči v borbah za narodna prava.

Najočitniši nasledki narodnih bojov se pa vidijo po raznih zakonodavnih zastopih. Poslanci po teh zastopih niti časa, niti volje nimajo, da bi zaresniše mislili na druga polja, nego na to, kar spada v narodna prava. Zakoni na vse druge strani vsled tega zaostajajo ali pa niso takó previdno izdelani, kakor bi bili brez narodnih borb. Na kulturno delovanje ni možno misliti, dokler je mišljenje obrneno vedno na jedno in isto stran narodnih teženj in bojov za te težnje.

Kamor koli se ozremo, povsod so boljše in zavedne moči vezane zastran narodnih bojov, in ti boji se nadaljujejo, ker se narodna enakopravnost ne izvršuje drugače kakor po mrvicah ali v najugodnišem slučaju partikularistično od dežele do dežele. Vsekakor je neoporečna resnica da se zaradi neizvršene narodne enakopravnosti gmotne in duševne sile vseh slojev vsakega naroda posebe in vseh skupaj vežejo ter ne morejo delovati na druge strani, kjer bi se moglo kulturno življenje krepiti ter s tem širiti blagostanje pri posameznih narodih in med temi narodi skupno.

Ker pa je zavisno od razvoja narodnih sil in utrjenja narodnega blagostanja tudi blagostanje države, je pač razvidno iz tega, da narodni boji škodujejo ne samo narodom, ampak tudi državi.

Ako se po vsem tem vsled narodnih bojov ne slabé samo sile posameznih narodov, ampak se vsporedno veže in slabi tudi državna moč, je pač vprašati, zakaj da se ne spremeni dosedanje postopanje gledé na narodno enakopravnost, zakaj da se ne preneha z deljenjem mrvic ter se spravi to deljenje v soglasje z ustavo. Tudi ko bi narodi ne hoteli ravnati se po ustavi, zahteva državni interes, da se ustava izvrši ne po mrvicah, niti ne partikularistično od dežele do dežele za pojedine narodne odlomke, ampak za vsak narod posebe in za vse narode nakrat. Torej ne zaradi narodov, ampak zaradi same sebe je država dolžna izvršiti ustavo. Državni interes ne zahteva, da se ustrezé kaki želji kakega naroda, ampak da se sile posameznih narodov, sedaj uklenene v narodne boje, osvobodé iz takih okovov. Država sama potrebuje osvobojenje narodnih sil, da se te sile vprežejo v pravo kulturno delovanje, od katerega je zavisna sila in blaginja tudi države.

Kdor državo zavira, da bi oprostila sile, ki se porablajo doslej v narodnih borbah, izpodkopa naravnost podstave, na katerih se je jedino možno okrepiti in razvijati tudi državi. Vsi oni torej, kateri delajo proti spravi narodov ali proti izvršbi narodne enakopravnosti z a vse narode, morajo se obsojati kot neprijatelji države, kot njenih podstav.

Državniki in seособno vlada vendar hočejo državo utrditi in povzdigniti njeno blagostanje. Zato se trudijo tudi pospeševati kmetijstvo, veliko obrt, komunikacije, šolstvo in druge kulturne strani. Ravno te težnje pa kažejo na protislovje in nasprotje, ki je v tem, da se z jedne strani hočejo moči narodov vpreči v kulturno delo, v tem ko se iste moči vežejo na najodločilnišo stran, ker se ne izvrši prek in prek narodna enakopravnost in se vsled tega narodne moči ne morejo osvoboditi, da bi delovale z vso možnostjo v prospeh kulturnega dela in razvoja. Vse druge težnje vlade ali višjih odločilnih faktorjev ne pridejo do zaželenih ciljev v kulturnem razvijanju državljskih in dosledno državnih sil, dokler se ne presečejo glavne vezi, one vezi, katere najbolj zavirajo in izrabljajo narodne sile, dokler se torej ne izvrši narodna enakopravnost jednako in nakrat za vse narode.

Državniki sami po takem vidijo zavire gledé na vse druge zakone in naredbe, ako ne odstranijo glavne zavire. Jasno je pa tudi, da, ako se narodne moči na Češkem osvobodé od dosedanjih okovov, s tem niso še razvezane narodne sile po drugih delih države. Še očitniše pa je to, da se z mrvicami doseže še manj za isto razvezanje v narodne boje uklenenih sil. Dokler pa ostanejo sile posameznih narodov navezane na narodne borbe, nasprotuje to vsemu drugemu teženju, da bi se povzdignile kulturne sile na korist državljanov in države same. Ako se pa kaže na vspehe tu in tam na kulturnem polju, je s tem samo dokazano, da je v Avstriji še toliko sile, da se kljub glavni zaviri more še kaj doseči; toliko bolje bi torej tu prospevali, ako bi se porabljale vse moči za jedne in iste kulturne namene in cilje.

Država, ako bi jo znali prav sukati državniki, utegnili bi se torej spomniti svoje zadače, pa odločno zavrniti one stranke, katere so proti izvršbi narodne enakopravnosti, ali proti onim, kateri so za izvršbo jedino v posamičnih deželah, in še najbolj proti onim, kateri zahtevajo samo mrvice. Državniki se utegnejo morda vendar spomniti, da je deljenje po mrvicah, in samo za pojedine narodne odlomke ali samo za kak narod, ki hoče imeti predprave, prvič protiustavno, zaradi tega tudi nedostojno in naposled pred vsem proti državnim interesom. Škoda je za državo vsake posamične sile, katera je zavirana v delovanju kulturnega razvoja; toliko večja je škoda, ako se zavirajo sile iz jednega in istega vzroka po celih narodov in, kakor je to doslej dejanski, večine narodov.

Ko bi se pa dogodilo, da bi državniki ne poznali vzroka, zaradi katerega ne morejo narodne sile razvijati

se v prosep občega blagostanja, v tem slučaju se je na-
dejati, da bodo imeli narodi pravih zastopnikov, ki po-
kažejo, da je nedostojno, po mrvicah deliti, kar je zago-
tovljeno dati nakrat in enakomerno, vse obsežno za
vsak narod kot tak posebe, da je še manj, nego po-
lovičarsko narodne sile razvezati samo v jedni ali samo
kaki deželi, da je nasprotno z jedne strani pospeševati
gospodarstvo in drugo kulturo, z druge strani pa glavne
delavne moči, sile po celih narodov puščati, da ostajajo
vezane nasproti istemu pospeševanju obče ekonomije in
druge kulture, da je naposled proti državnemu interesu,
mirno gledati, da se izrabljajo narodne sile jedino v
borbah za to, kar pripada narodom a priori, po ustavi
in vsled državnega interesa. Taki zastopniki bi se ute-
gnili spominjati onih liberalnih Nemcev, kateri trdijo,
da zahtevajo nemški kot državni jezik zaradi državnega
interesa ter take Nemce zavrniti s tem, da Ogerska
sama dejanski pobija tako trditev, ko na Ogerskem ni
nemškega kot državnega jezika, da ne navajamo še dru-
gih razlogov, s katerimi bi taki zastopniki zavrnili libe-
ralne Nemce. Pač pa bi isti zastopniki za priori raz-
vidnimi resnicami dokazovali, da se mora izvršiti narodna
jednakopravnost zaradi državnih interesov, tudi ko bi se
popolnoma prezirale potrebe pojedinih narodov za ta
del. Taki zastopniki bi se torej ne poniževali nikdar,
da bi prosili mrvice, kjer so državniki državi dolžni, da
skrbe v njenem interesu, da se ne podeljujejo mrvice
tam, kjer zahteva isti državni interes celega kosa ali
popolne izvršbe narodne enakopravnosti, in to ne samo
za jeden narod, ampak za vse narode nakrat in jedna-
komerno, ker država potrebuje vse sile pojedinih na-
rodov in ne samo nekoliko sil samo jednega ali
kakega naroda.

Državni interes, kakor vidimo, ne zahteva, da bi
bil samo jeden in isti narod v državi ali pa samo jeden
in isti jezik, ampak na znotraj samo toliko, da se ne
vežejo sile za stran narodnih bojev, ampak da se iste
osvobodé ter porabljajo za pozitivno delovanje na kul-
turnem polju. Madjarizatorji onstran Litave se vé da od-
govarjajo, da narodne sile se ne bodo vezale, ako se
nemadjarški narodi potujčijo popolnoma ter zlijejo ko-
nečno v madjarsko narodnost.

Tako počenjanje v resnici meri na osvobojenje sil,
da bi potem na podstavi jedne in iste narodnosti delo-
vale vse skupno za jedne in iste cilje. Vprašanje je samo,
ali se Madjari ne preračunijo v svojih namerah. Vse-
kakor pospešujejo Madjari tujčenje drugih narodnostij na
vse pretege; no, dokler je še kaj moči v nemadjarških
narodih v Translitaviji, se te moči vežejo jedino za stran
narodne borbe. S svojega stališča imajo Madjari prav,
da pospešujejo kar možno nagloma potujčevanje družih
narodnostij, ker je v državnem interesu, kakor ga umejo
Madjari, da se kar možno nagloma osvobodé sedaj še
v narodne borbe uklenene sile nemadjarških narodov.

Samo, kakor rečeno, drugo vprašanje je, ali ni to ne
samo proti ogerski ustavi, kar je dejanski, ampak tudi
proti državnemu interesu zaradi meddržavnega položaja.

Iz postopanja Madjarov nasproti drugim narodom
bi bilo soditi tudi na namere germanizatorjev o naši po-
lovici cesarstva. Germanizatorji se utegnejo izgovarjati,
češ, da priznavajo, da za stran narodnih bojev, se vežejo
narodne sile na škodo državnih interesov, toda oni, ger-
manizatorji, da delajo ravno na razvezanje teh sil; zato
da zahtevajo najprej nemški kot državni jezik, vsled
tega, ako se uzakoni, da bodo smeli zahtevati nemščino
ne samo po velikih in srednjih, ampak tudi po nižih in
celó začetnih šolah. Germanizatorji se utegnejo izgovar-
jati, da delajo dosledno, kakor Madjari, samo da tempo
tukaj ne more biti tako nagel, kakor onstran Litave, to
pa zato ne, ker nimajo toliko politične moči, kakor
Madjari, potem pa, ker je upornost tostranskih narodov
veča, nego na Ogerskem.

V pogledu na germanizatorje in madjarizatorje, ki
imajo jednake cilje potujčevanja, bi utegnil kdo soditi,
da delajo oboji v resnici na razvezanje vsled narodnih
bojev vezanih sil, torej v državnem interesu, in oni dr-
žavniki, ki so kedaj pospeševali germanizacijo v obče,
utegnili so preverjeni biti, da so delali v patrijotičnem
zmislu, v državnem interesu. Utegnil bi celó kak narodni
zastopnik celó v sedanjí dobi nastopiti, pa očitati temu
ali onemu vladnemu organu, da umeva državni interes
takó, kakor ga umevajo germanizatorji; kajti vidi se,
da tudi kak minister ima velike pomisleke gledé na iz-
viševanje narodne enakopravnosti, kolikor to spada v
njegovo področje.

Ako bi nastopila kaka vlada, ki bi hotela v zmi-
slu germanizatorjev polagoma izvrševati narodno
jednakopravnost, bi bila v nasprotju s svojim glavnim
ciljem, kolikor počasneje bi postopala v tem pogledu.
Kajti počasno izvrševanje narodne enakopravnosti, naj si
bodo pojedini ukrepi še toliko neznatni, vendar za ka-
snujejo germanizovanje. Zatorej je umeti zahteve na-
cijonalne stranke nemških zastopnikov; ti so radikalniši
v svojih težnjah, ker hočejo doseči hitreje cilj ger-
manizovanja. Oni hočejo izbaciti nekoliko dežel iz dr-
žavnega zbora jedino zaradi tega, da bi proglasili ostali
kompleks dežel kot skupino, katera je bila nekdanj v
zvezi nemškega bunda, katero je torej po njih logiki
ponemčiti, boljše poprej, nego poznej. Iz tega ne sledi,
da niso sorodni v svojih težnjah z liberalno nemško
stranko, katera podpira kljub vednemu povdaranju
besede „Reichsgedanke“, vendar vedno in vedno sedanjo
obliko dualizma. Ta liberalna stranka se zлага z radi-
kalno nacijsko nemško stranko v tem, da principi-
jalno podpira trajno ločitev translitavskih dežel, ker meni,
da tako najlaže ponemči najprej vse tostranske dežele,
v tem ko je nacijska stranka še ta porcija za jedenkrat
prevelika za identične cilje obeh strank.

Ker so ti cilji znani kljubu prikrivajočim sofizmom, bi utegnil kak slovanski zastopnik v osrednjem zastopu očitati celó vladi, da se oprijemlje iste logike, istih ciljev liberalnih in nacionalnih Nemcev, ako bi se dotična vlada ne zavarovala s tem, da se odloči izvršiti popolnoma narodno enakopravnost.

V resnici se na vse razmere in postopanje navedenih strank vsiljuje vprašanje, ali se hoče narodna enakopravnost zares izvršiti in to odločilno za vse narode jednako, ali pa se hoče tujčenje dosežati samo polagoma v zmislu liberalnih in nacionalnih Nemcev. Ako se hoče zaresno, da se narodnosti ne potujčijo, če tudi samo položno, temuč rešijo dejanski kot take, torej kot narodi, ki bi imeli moč lastnega, svojstvenega življenja, je neizogibno, da se tem narodom tudi podelé nakrat in enakomerno vsa uslovja, katera so potrebna vsakemu narodu v ohranjenju narodnosti in jezika. Ta uslovja ne zahtevajo ne mrvic, ne te ali one tako ali tako osnovane šole, ampak juristiške organe za vsak narod posebe, kateri organi še le morejo primerno in zadostno skrbeti za ohranjenje narodnosti in jezika za vsak narod posebe. Ako je resna volja, narode ohraniti kot take, torej po vseh njih odločilnih silah in svojstvih, pridejo in morajo državniki sami dospeti do preverjenja, da narodi ne potrebujejo milosti in beračenja, na kakoršno stališče so se napačno postavili nekateri vodje slovanskih narodov v Avstriji. Kajti, ako so vodje kratkovidni, pa narodi v celoti sprevidijo, da se s takim postopanjem ne rešijo ne jezik, še manj pa narodnost kakega naroda, in ravno zato, ker narodi spoznavajo to, ne prenehajo še nadalje vezati svojih sil v narodnih borbah, in to je, kakor dokazano zgoraj, na škodo tudi državnim interesom. Kak narodni zastopnik bi utegnil staviti alternativo, da naj se narodna enakopravnost izvrši popolnoma za vse narode in to na-

krat in enakomerno, ali pa naj se tujčenje pospešuje hitreje, nego s položnimi ukrepi, kateri samo zakasnujejo, nikakor pa ne zabranjujejo konečnega potujčenja.

Ko bi bila namera, v zmislu germanizatorjev ponemčiti tostranske nenemške narodnosti, potem bi bilo tudi dosledno, ustavo spremeniti ter izbaciti iz nje člen, ki zagotavlja vsakemu narodu varovanje in gojenje narodnosti in jezika njegovega. Potem, ako bi ne bilo drugih ovir in pomislekov, bi se prišlo vsaj dosledniše in hitreje do razvezanja sedaj v narodne borbe vezanih narodnih sil na podstavi ponemčenih narodov in torej jednega samega naroda, začasno vsaj v tej polovici cesarstva.

Ker pa ni možno porušiti ustave, katero varuje najviši njen zaščitnik sam, in ker je isto zaščito on sam zagotovil tudi za svoje naslednike, ne sledi iz postavljene alternative drugega, kakor da se ustava izvrši popolnoma za vse narode jednako in nakrat torej, da se dá vsakemu narodu po jeden jurističen organ, ki bo v soglasju z ustavo vedel določevati podrejena uslovja, od katerih je zavisno varovanje in gojenje narodnosti in jezika njegovemu varstvu izročene naroda. Takó zahteva ustava in njen najviši zaščitnik, in ta moč zadoščuje, da razprši vse protiusitavne namere in poruši dosedanje kriva stališča pojedinih strank, ki so zakrivila, da se narodna enakopravnost še ni izvršila, in da se torej narodne moči vežejo vsled narodnih bojov do današnjega dne.

Po vsem tem ni vprašanje, ali se ima podeliti kakemu narodu kaka mrvica, ampak kaka so uslovja, da se narodi v resnici rešijo po narodnosti in jeziku, vsled tega razvežejo ali oproste njih sedaj v narodne boje uklelene sile ter vprežejo v vspešno delo vsestranskih kulturnih zadač poedinim in vsem narodom v zadovoljnost in srečo in s tem državi na korist in nadaljnji mogoč niši razvoj.

O kritiki dr. Mahniča.

II.

K nasprotniškim razpravljanjem o nam očitnem razširjanju protestantskih načel.

(Dalje.)

V poprej s poljskim kraljestvom združeni zapadni Rusiji (kakor znano, koncem tretje četrti XVIII. stoletja revendikovane nekaj od Avstrije, nekaj od Rusije) je bilo od nekdanj običajno, da sta pri izpraznjenju škofije volila kler in plemstvo v družbi s cerkvenimi bratovščinami škofa, nato je takó izvoljenega in kanoniški postavljenega škofa vladar kot takega pripoznal z lastno listino ali, kakor so se izražali, spominjal. Papež Klement VIII. pa je ta običaj s pismom (bulo) septimo Calendas Martii 1596 „Decet Romanum Pontificem“

izrecno potrdil za vse čase¹⁾, niso bili krivi papeži, da

¹⁾ Dotični pasus papežkega pisma se glasi doslovno: „Clemens Episcopus Servus Servorum Dei ad perpetuam memoriam . . cum Provincia Russia seu Ruthena longo intervallo a Romana Curia distet . . de Sedis Apostolicae plenitudine hac nostra perpetuo valitura Constitutione statuimus et ordinamus, ut quando-cunque posthac ad aliquas ex praedictis eorum cathedralibus Ecclesiis seu Sedibus Episcopalibus . . . Pastoris solatio destitutas seu vacantes, Episcopus iuxta morem eorum et modum illis permissum electus seu nominatus fuerit. a praedicto Archiepiscopo Metropolita Kijoviensi et Haliciensi nunc et pro tempore existente, auctoritate et nomine Sedis Apostolicae confirmari vel institui, eique munus consecrationis impendi possit et debeat . . . Verum, cum Sedes Archiepiscopales, seu Metropolitanas Ecclesias Kiovienses et Halicienses praedictas, similiter invicem perpetuo vel alias unitas sive annexas per obitum vel alias

so poljski kralji tekom časa bolj in bolj vpljivali na to od Rima izrecno pripoznano volilno pravo. Del te cerkve, kateri je podrejen v Levovu stolujočemu katoliškemu Gališkemu metropolitu grškoslovanskega obreda, pripada kakor rečeno, našemu cesarstvu, in v Levovu ima svoj sedež tudi katoliški nadškof armenskega obreda, volitev katerega pa se vrši do današnjega dne po starodavnem običaju. Tudi katoliškim Rusom Ogerske grškoslovanskega obreda, podrejenim sedaj škofu Munkačevskemu in Eperiješkemu, potrdilo se je od cerkvene strani leta 1649 starodavno volilno pravo „*ut episcopum semper a se electum et ab Apostolica Sede confirmatum habere possint*“; in tudi od strani države se je spremenilo le toliko, kolikor ni dovolil „*Placetum regium*“ neposrednega občenja z Rimom, torej se je moral izid volitve predložiti kralju zaradi varovanja prav Apostolskega kralja, in sicer v namen nominacije voljenca ali, kakor so se izražali tedaj, v kolacijo (collatio) škofije voljencu, in še le potem je prišel isti izid volitve v Rim. Glede na volitev, nastavljenje in posvečenje škofov in nadškofov v armenskem in kaldejskem patriarhatu je bil sicer papež Pij IX. zaradi mnogoterih jako hudih neugodnostij ali razmer prisiljen s pismom „*Reversurus*“ od 12. julija 1867, oziroma „*Cum ecclesiastica*“ od 31. avgusta 1869 napraviti spremembo v toliko, kolikor imajo odslej patriarhalne sinode za vsako izpraznjeno škofijo ali nadškofijo voliti po tri kandidate, katerih jednega postavi papež; no, v ostalih treh katoliških patriarhatih vstičnega obreda, specijalno v grško-melehitskem, meronitskem in sirskem izvršuje škofovske volitve še vedno po starem običaju kler v družbi tudi z lajiki, v tem ko postavljenje in posvečenje v škofa izvoljenega pristaje, kakor je bilo omenjeno že zgorej, patriarhu, izvršujočemu metropolitansko pravo.

Vsa ta dejstva podajajo ravno toliko odločilnih dokazov zato, da papeži niso prenehali nikdar varovati sodelovanja klera in lajikov pri nameščanju cerkvenih služeb v raznih oblikah in po možnosti, tudi v stari tradicionalni obliki, da, da so bili vedno naklonjeni, vpliv višega in nižega klera, kakor tudi lajikov pospeševati v vseh cerkvenih zadevah v obče, kolikor dovoljujejo to katoliški veronauk in pa razmere. Da navedemo v poslednjem odnošenju jeden zgled iz cerkvenega življenja našega cesarstva, nam je pokazati samo na razmere silno razprostranjene, ker celo veliko kneževino Erdeljsko obsežajoče škofije rimsko-latinskega obreda, katera ima svojo

stolico v Karlsburgu (Alba Julia). V tej škofiji se je ohranila institucija korporacije, sestavljene iz skupnega klera in optimatov (notabli), katera je bila znana pod imenom katoliškega stanovskega zbora (status catholici congregatio) in je imela pravo, v nameščenje izpraznjene škofovske stolice voliti tri kandidate, drugače pa pod predsedništvom škofa imeti nadzorstvo nad cerkvami, šolami, kakor tudi nad vzgojevalnicami in priskrbovalnicami, dalje oskrbovanje šolskih in cerkvenih ustanov. Tej korporaciji, ki je imela malone delokrog v vstični cerkvi običajnih mešanih sinod ali takó imenovanih kongresov, so pač odvzeli pomen po takó imenovani katoliški komisiji, postavljeni leta 1775 od strani države za vse katoliške cerkvene in šolske zadeve; no, po mnogoletnem hudem boju je, zlasti na cerkveno prizadevanje oživela zopet in vspešno deluje kljub pritisku madjarske vlade, katera ne preneha nasprotovati njenim težnjam.

Mnogo več važnosti bila bi avtonomna organizacija skupne katoliške cerkve Ogerske, kakor se je bila ista dogovorila 1867. in 1871. leta na katoliškem kongresu, kateri je bil sestavljen iz skupnega episkopata, kakor tudi za $\frac{1}{3}$ iz duhovenskega in za $\frac{2}{3}$ iz posvetnega stanu nalašč voljenih poslancev pod predsedništvom kneza primasa. Po tem dogovorjenem organizacijskem statutu imajo biti pod deželnim kongresom, ki naj bi ga vodil primas, diecezanski zbori z diecezanskim senatom; pod temi dekanatski ali okrajni senati in pod temi naposled župnijski zbori in župnijski senati. Te avtonomne korporacije imajo zastopati nasproti državnim gosposkam in drugim izpovedanjem cerkvene, šolske in imovinske interese katolikov, kakor tudi oskrbovati cerkveno imetje in z njih svetom, oziroma na podstavi njih predlogov, naj Apostolski kralj izvršuje svoja prava za imenovanja, kakar tudi *ius circa sacra* v obče, namesto da bi se posvetoval z državnimi ministri, kateri, kakor je to dejanski, morejo biti tudi protestantje, da, celó nekristijani. Ta statut ima namen uravnati sodelovanje višega in nižega klera, kakor tudi lajikov v cerkvenih zadevah, specijalno tudi pri nameščanju cerkvenih služeb vseh stopinj; to je da ni še oživel ta statut; vendar pa se nam zdi neizogibno potrebno, prav posebe poudarjati ga, ker se je porodil če že ne vsled inicijative, vendar pa pri dejanskem sodelovanju skupnega episkopata iz veleznamenitega zbora, ki ga je osebno vodil po svojem strogo katoliškem mišljenju znani sedanji kardinal-knezoprimas ogerski, ne brez poprejšnjega pouka od papeža Pija IX.; ker vrhu tega proti oživljenju tega statuta, kakor se je od najkompetentniše strani opetovano naglašalo v gorenji zbornici ogerskega državnega zbora, ni s cerkvene strani nikakega pomisleka, pač pa je madjarsko ministerstvo s protestantskim načelništvom tisto, katero teži s svojim sedanjim vplivom na oskrbovanje razprostrtih ležečih imovin in drugačnega znamenitega imetja katoliških ustanov, kakor tudi na nameščanje cerkvenih beneficij,

quovis modo quandocunque tam forsan in Romana Curia, quam extra eam ubilubet, Pastoris solatio destitui seu vacare contigerit, volumus et pari modo et auctoritate perpetuo statuimus et ordinamus, ut is, qui in Archiepiscopum seu Metropolitam iuxta eorum morem seu modum illis permissum pro tempore similiter electus seu nominatus fuerit, electionis seu nominationis suae confirmationem et institutionem seu provisionem nec non muneris consecrationis licentiam a Nobis et Romano Pontifice pro tempore existente petere et obtinere omnino teneatur et debeat.“

in katero pušča kar ležati ves elaborat tega statuta, da zavira njegovo potrjenje po Apostolskem kralju in papežu. —

Ako torej na kratko združimo vse to, kar smo rekli doslej o pravu sodelovanja svečnikov, dijakonov, nižega klera in lajikov pri nameščanju cerkvenih služeb, specijalno pri volitvah, postulacijah, prezentacijah in nominacijah, pokaže se:

a) da so že apostoli svečnikom in lajikom izročili volitev prvih sedem dijakonov, ki so bili v velikem imenu, in so oni vse izvoljence dejanski postavili kot dijakone. Nasprotniški razlogi, s katerimi se hoče dvomiti o tem po svetem pismu dokazanem dejstvu, razodevajo samo očitno nevednost grškega in latinskega jezika, sosebno pa cerkvenega prava, po katerem fizična ali juristična oseba, katera ima pravo do postavljenja, ne more biti nikdar zajedno volilec, pač pa ima v slučaju, da nima nikdo prava za izvršbo *electio, praesentatio* ali *nominatio*, kar prosto izvršiti *collatio libera* ali *provisio plena*, katera, kakor se ume samo po sebi, obseza *designatio personae*.

b) Da prenesenje volitve dijakonov na svečnike in lajike, kakor tudi zahtevanje sodelovanja istih v vseh cerkvenih zadevah (Act. XV: 29), in duh po največ občinam namenjenih apostolskih listov, sosebno pa soglasna svedoštva svetih cerkvenih očetov papeža Klementa I. in Ciprijana govore zato, da so apostoli tudi pri nameščanju škofov in svečnikov zahtevali sodelovanje klera in občine, kolikor so to ravno dovoljevale razmere. Temu nasproti kar tje v dan vržena nasprotniška trditev, da apostoli niso nikogar popraševali pri nameščanju škofov, ne utemeljuje se z ničemer in se ne more utemeljiti z ničemer.

c) Da po soglasnem svedoštvu mišljenih obeh cerkvenih očetov (sveti Klement in Ciprijan), katerih jeden je bil rimski papež, drugi pa primas afrikanske cerkve), je cerkev v prvih treh stoletjih sodelovanje klera in lajikov pri cerkvenih volitvah poštevala kot izvirajoče iz *traditio divina* in varovala povsod. To, da bi se oslabil pomen tega dejstva, se ni moglo z nasprotniške strani poskušati drugače, kakor s pomočjo popolnega zamolčanja ne samo lista svetega papeža Klementa I., kateri list zahteva pri škofovskih volitvah *consensus* klera in ljudstva, torej cele cerkvene občine, ampak tudi s pomočjo zamolčanja papežkih volitev, ki so bile popolnoma v rokah rimskega klera in ljudstva; poleg tega se je z nasprotniške strani potrebovala neizogibno še amputacija jednega izreka svetega Ciprijana, kakor tudi svojstveno razlaganje v drugem izreku istega cerkvenega očeta nahajajočega se do cela jasnega izraza „*mores ac merita singulorum communi consilio ponderare*.“ To označuje dovolj vso nasprotniško argumentacijo, zlasti ko se priznava celó z nasprotniške strani, da pridruževanje nižega klera in ljudstva k cerkvenim volitvam je imelo namen, zjedne

strani dajati svedoštvo o poprejšnjem življenju onih, ki se imajo voliti, z druge strani pa izraziti se o tem, kdo bi jim bil ljubši. Naš častiti gospod nasprotnik, kakor se zdi, niti ne sluti, da cerkvene volitve imajo jedino namen, da dajejo možnost onim, ki imajo volilno pravo, zaznamovati one osebe, katere bi pri danih razmerah najrajši videli kot svoje cerkvene načelnike; on torej pripozna posredno to, kar taji neposredno, namreč veliki pomen prava sodelovanja nižega klera in lajikov pri nameščanju cerkvenih služeb, sosebno ko navaja kot vzrok poznejše omejitve tega prava, zlasti pri lajiki, jedino na znamenite razrede omahljivost in podkupnost velikih ljudskih množic, dasi sam utegne jedva dvomiti, da skušajo podkupovati jedino onega, čegar glas (*votum*), če ni odločilen, pa vsaj jako važen.

d) Da je tudi od IV. stoletja naprej noter v srednji vek nadalje trajalo sodelovanje nižega klera in lajikov (poslednjih v vstočno-rimskem cesarstvu, se ve da z omejitvijo na znamenite ljudske razrede, kakor jo je določil cesar Justinijan) pri nameščanju cerkvenih beneficij, specijalno tudi škofovskih stolic, in da so isto sodelovanje varovali cerkev, specijalno rimski papeži povsod, in sicer celó pri volitvi svojih naslednikov, kakor dokazuje to znana volitev svetega Ambroža, katero sta izvršila skupno kler in ljudstvo; vrhu tega kaže brezdvombeno nam ohranjeni list svetega papeža Gregorja Velikega, kateri list izroča volitev Napoljskega škofa, ki ga nima institovati in posvetiti metropolit in provincijalna sinoda, ampak ga ima postaviti papež sam, izključno nižemu kleru in lajikom, kakor običajno, ne da bi se delal razloček med volilnim pravom razredov: *Clerus, Nobiles* in *Plebs*, kakor dokazujejo isto tudi papeške volitve, katere sta vso dobo izvrševala kler in ljudstvo, in naposled *Concilium Aurelianense*, kateri zaukazuje, da naj se postavi v škofa jedino v to odbrani *iuxta electionem Cleri ac populi* po doseženi pritrditvi tudi kralja. Ako temu nasproti naš častiti gospod nasprotnik popolnoma zamolčuje papeške volitve in ravno mišljeni *Conon Concilii Aurelianensis* in postavlja jedino z ničmur ne utemeljeno ¹⁾ trditev, da v slučaju, ko bi bil kler in ljudstvo kazal kakoršen koli vpljiv pri cerkvenih volitvah, ki bi sezal čez meje tega, da je dajal *testimonium* gledé na poprejšnje življenje kandidatovo, da v tem slučaju ta vpljiv nasprotoval cerkvenim zakonom, torej da je bil nezakonit: razglša s tem dr. Mahnič pač volitve svetega cerkvenega učitelja Ambroža in cele vrste papežev za ravno takó nezakonite, kakor sklepe *Concilii Aurelianensis*, sosebno pa postopanje svetega cerkvenega učitelja Gregorja Velikega, no, proti pravu, katero so vedno izvr-

¹⁾ Nasprotniškega kazanja ne na vire, ampak na dela Bellarm., Petrus de Marca, Thomassinus itd., s katerimi smo znani bolj, nego bi utegnili ugajati našemu častitemu gospodu nasprotniku, ne moremo namreč poštovati kot utemeljenje, katero bi bilo prikladno za oprovrčanje v „Slovanskem svetu“.

ševali nižji kler in laiki noter v srednji vek, in katero pravo je varovala cerkev, specijalno njen poglavar, proti pravu namreč, s svojim glasom sodelovati pri nameščanju cerkvenih beneficij, ne more celó najbolj nezaslišana predrznost dokazati ničesar.

e) Da je cerkev, da so zlasti papeži, tudi v srednjem veku, ko v pogledu na svojstveni razvoj državnega življenja, se posebej na evropskem zapadu, ni bilo absolutno več možno vzdržati tradicionalne oblike sodelovanja nižjega klera in ljudstva pri nameščanju cerkvenih beneficij, vendar vedno varovali in niso do današnjega dne nikdar prenehali varovati tega sodelovanja v mnogoterih drugih oblikah, da se torej dejanski tudi sedaj voli papež po najznamenitšem delu rimskega klera (po kolegiju kardinalov, sestavljenem z večine iz svečnikov in dijakonov), ne da bi bil pri tem popolnoma izključen tudi vpliv laikov; škofje pa da s sodelovanjem tudi vladarjev, torej laikov volijo ali postulujejo, nekaj po poslednjih s sodelovanjem tudi načelnikov klera se predstavljajo ali imenujejo nekaj še vedno po starodavnem običaju po kleru in ljudstvu, ali pa po skupnem kleru ali pa po *ius commune* po najznamenitšem delu nižjega klera (stolnih kapitulih); v tem ko je nekaka izjema volitev treh kandidatov v Severni Ameriki po škofih dotične cerkvene pokrajine, v Irlandski po stolnih kapitulih in župnikih, v dveh katoliških provincijah Turške pa po patriarhalnih sinodah.

V obče niso papeži v rimski cerkveni provinciji po navadi nikdar sami nameščali izpraznjenih cerkvenih služeb, dà, oni sami so izjemoma neposredna nameščanja (*Provisio extraordinaria*), katera so dejanski izvrševali v oblikah, nastalih v srednjem veku, kakor: *Concursus collatio cumulativa*, *Anticipatio* in *Reservatio*, polagoma omejili in v novejših konkordatih opustili popolnoma. Jednaka je z ostalimi cerkvenimi beneficijami, in cerkvena

zgodovina ne več nič o tem, da bi si bili papeži pridržali kako volilno pravo, cerkveno pravo še manj, ker po njej ne more papež vsled svojega vzvišenega mesta nikdar izvrševati volilno pravo, temveč pristaje njemu podeljevanje *beneficia maiora*, torej ali *collatio libera* (*provisio plena*), kakor na primer v rimski cerkveni provinciji, ali pa, ako ima kdo pravo za *electio*, *praesentatio* ali *nominatio*, pristaje mu *collatio necessaria*. Ako nasproti vsemu temu trdi naš častiti gospod nasprotnik z vso pozitivnostjo, da so papeži začeli¹⁾ zaradi nezakonitostij in nerednostij, katere so se kazale pri škofovskih volitvah, *volitve škofov* od Klementa V. naprej pridrževati sebi: daje s tem zopet nov dokaz, da imajo latinizatorji poleg lastne cerkvene zgodovine tudi lastno cerkveno pravo, katero pa na srečo v katoliški cerkvi nima nikake veljave. Po katoliškem pravu si niso papeži pridržali volitev in istini analognih prezentacij in nominacij, pač pa, če tudi ne prek in prek, vendar z večine potrjenje škofovske volitve, torej podeljenje *beneficia maiora*, katero potrjenje so nekaj navadno izvrševale pokrajinske sinode in predsedujoči jim metropolitom. Ta *beneficia maiora* pa tukaj pobliže razpravljati, ko gre za pravo, od nas zagovarjano in z nasprotniške strani pobijano, za pravo namreč jedino nižjega klera in laikov, sodelovati pri nameščanju cerkvenih služeb, je toliko neumestniše, ko ni prišlo še nikomur, najmanj pa nam na misel, da bi pravo podeljevanje beneficij v obče vindikovali nižjemu kleru in laikom. —

(Dalje pride.)

¹⁾ Slovenski izvirnik v „Rimskem katoliku“ pag. 191. se glasi doslovno: „A prav zaradi tega so začeli rimski papeži od Klementa V. naprej, ker so pri voljenju škofov obveljale velike nepostavnosti in neredi, volitev škofov sebi pridržavati.“

Koncerti Slavjanskega.

Obče oduševljenje in priznanje, katero je vzbudil Slavjanskij celó po najbolj razvajenih velikih mestih, nas oprošča zadače, da bi ga še posebej hvalili tukaj. Hvalo je vžival povsod v najobilniši meri; prenapolnjenje dvorane slušateljev, podvojeno število koncertov, podvojeni tudi vsporedi s ponovitvami in podatki, venci in častna darila vsake vrste — to so dogodki, ki jih je doživel na vsem svojem umetniškem potovanju. Svedoki tega smo bili tudi v Trstu, kjer ga je občinstvo odlikovalo jednako, kakor po drugih krajih.

Potem ko priobčujejo listi vseh dežel poročila o zunanjih znamenjih, zdi se nam primerno, pogledati nekoliko tako rekoč za kulise ter preiskovati sredstva, s katerimi je mogel Slavjanskij svoje koncerte povzdigniti do take veljave.

Na prvem mestu je opomniti, da ima Slavjanskij v svojih koncertih za vse in za vsakega kaj, ter da se dá

samo iz tega razlagati pravo vrenje številnega poslušateljstva k njegovim koncertom. On je v srečnem položaju, da srčno razveseljuje najivnega poslušalca, dà, celó otroke, a zajedno trajno mikati in prehvaljati tudi prenasčenega kritika. Prvo mu je možno vsled tega, da izvršuje samo narodno glasbo, in da kaže ista narodna glasba na srečo naroda veliko sorodniše, nego je to možno na mnogoterih drugih poljih. Naj bode razlika med rusko in morda italijansko narodno glasbo še tolika: naivnost izražanja, kratkost oblike in blagoglasje melodij je troje osnovnih in temeljnih elementov vseh narodnih pesmij, da brez drugega omogočujejo umljivost slušateljem najrazličniših narodov; in še le na drugem mestu se kaže posebno narodno lice na teh pesmih.

Slavjanski ima pa tudi preobilo umetniške skušnje, da bi ne vedel, kako mikavno moč ima paša za oči na ljudi. In za to pašo skrbi on z najpreprostejšimi po-

močki in doseza s pomočjo dejanstvenosti to, kar se pogostoma le jako nepopolnoma posreči umetnosti glediščnih krojačev, mašinstov, slikarjev in dekoraterjev: on nam predstavlja izvršujoče osebe dejanski in živo, torej z največo resnico in verujetnostjo, ko mu poje pesmi lastni narod v lastni obleki. Ni torej možno vstvariti jednotnišega, nego vidimo to pri Slavjanskem; torej je tu tudi neprekosljiv vtis resnice in polnega življenja. Njegovi pevci ne pojejo svojih domačih pesmi samo s pravim izrazom; pri njih sodeluje značaj njih glasov (ki se je meni zazdel, kakor da bi bil od piščalk, (flavt), potem temperament, tip, obleka, ves nastop kot brezmadežna celota, katera takoj obrne na se vse čute občinstva.

Temu vtisu se ne more in ne potrebuje odtegovati se tudi izšolani glasbenik in kritik; no njega zanima poleg tega še drugo. Občudovanja vredna je namreč vsa priredba koncertov; nastavljenje pevcev, odbranje pesmij in — kot glavna stvar umetniška dovršenost petja samega.

Po obeh straneh gledišča (prizorišča) prikažejo se najprej otroci, ki se drug za drugim pomikajo drug proti drugemu sredi odra. Za njimi sledé možki, kateri se postavijo v ozadje. Na njih zapazimo najprej razliko kroja, ki pač predstavlja razne zgodovinske dobe narodne noše. Pozneje se čudimo globokosti njih basov, kateri pa impozantno doné samo pri mogočnih mestih, v tem ko v *p* bolj grčé, nego doné. Za možkimi korakajo počasno in vzneseno dekleta v sprednjo vrsto; te so sicer v različnih barvah, drugače pa v enakih oblačilih in se postavijo pred nastavljene stole. Na njih se nam je kazala najbolj enakovrstna zunanost v tipu, pogledu, vedenju, popolnoma nasprotno razliki mož tudi v osebnih znakih. Konečno se prikažeta gospod in gospa Slavjanskij; takisto od različnih stranij; ona se usede na stol, na kar se še le usedejo deklice, in dá g Slavjanskij z vzvišenega odra znamenje k pričetku petja. Pri tem ne rabi on ne palice, ne sekirice (not) ali drugačnih pomočkov. Pač pa podpirajo tihi glasovi harmónija pevce ter proizvajajo na mnogoterih mestih prehvapujoč učinek. Proti občinstvu obrnen začne Slavjanskij kot predpevec z legendo, katero poje on z izrazitim glasom in lepim gibanjem. Za vsakim odstavkom zapoje zbor *pp* z dvema akordoma, katera kot kadenca završé vsako kitico; na koncu pesmi pa se ista dva akorda v povišanje efekta nakrat zapojeta s polnim glasom in napravita velik učinek. V tem se kaže takisto spretnost priredbe; kajti ta prvi komad, ki je v vsakem koncertu na vrsti kot tak, vzbudi pozornost poslušalca kot nekaj, kar je pri nas nenavadno, in dá slutiti, da bodo prehvapljali tudi naslednji komadi. Tu imamo tudi priliko občudovati umetnost, s katero umé Slavjanskij na pravem mestu izvršiti natanko preračunjeno rasenje ali pojemanje glasov.

Še z obilnimi umetniškimi sredstvi se izvršujejo druge pesmi. Včasih si neizšolani poslušalec ne more ni-

kakor pojasniti, da pesem, katera se ravno poje in katera se glasi sedaj šaljivo, sedaj impozantno, da taka pesem sestaje samo iz nekoliko taktov, dà, samo nekoliko glasov (not). Da se pa kaže pesem kljub temu taka, kakor da bi bila velika skladba, doseže zbor s tem, da se isti taki, isti glasovi ponavljajo, pa vselej z drugim izražanjem. V tem se kaže Slavjanskij kot mojster kolorita njegov zbor kot imeniten vzor izšolanja. Z največo preciznostjo, s kot zvon čisto intonacijo združujejo se fine razlike glasov (tonov), kar more biti jedino posledica stroge discipline.

Kdo ne pozna „rudečega Sarafana“. Kdo pa od nas tukaj ima samo slutnjo, kaj so Slavjanskij in njegov zbor naredili iz njega, in sicer vedno s takó malo pomočki! Stopinje jakosti glasov, naglost, značaj glasú (ton) — oster ali mehek — na primernem mestu dolgo trajajoča korona (fermata), v celoti veličasten širok tok petja — to so sredstva, s katerimi razpolaga vsak glasbeni učenec, ali Slavjanskij porablja ista kot mojster.

Slavjanskij diriguje svoje pevce z neznatnim gibanjem rok in ram; poslednje drži bolj ali manj razprostrte, povzdignene ali poveznene. Njegovo gibanje je, kakor da bi bilo improvizovano, kakor prozvano po vsebini pesmij; in vendar so oči njegovih pevcev obrnene na to gibanje; kajti iz tega berejo vsako namero dirigentovo, kateri se kaže tukaj, kakor v svojem lastnem petju kot mojster mimike.

V obče bi se jako motili, ako bi teh spevov, ki se kažejo tako preprosti in naravni, ne poštevali kot umetne proizvode, kateri bi ne bili mogli nastati jedino s tem, da živé dotične narodne pesmi v ruskem narodu. Slavjanskij se namreč ni zastonj kot pevec izobraževal v Italiji, on ni bil zastonj mnogo let člen glediščnega odra; on je zbiral ondi vso umetnost in rutino uprizorjevanja (inscenovanja) in jo porabil za svoje polje.

Ravno tako odlično, pa v drugem ukusu je izobrazena gospa Olga Slavjanska, kateri ni še zadoščeval dovršeni Moskovski konservatorij; skušala je svoji umetniški potrebi vrhu tega ustreči še s tem, da se je specijalno, zlasti teoretično, učila na Berolinskem konservatoriju. Ta izobrazba šole in prirojena velika nadarjenost Slavjanske za obdelovanje pesmi ste dosegli, da so se divje cvetice slovanske narodne pesmi oplemenile v krasno cvetje, s katerim se razveseljuje tudi nerusko, neslovansko občinstvo. Knjižica, katera obseza tekste pesmij, nas poučuje namreč, da je gospa Olga Slavjanska zbrala in harmonizovala vse pesmi ter prevedla njih tekste. To torej dokazuje fuo uho za kakovost in vrednost pesmi, glasbeno izšolanje, znanje in ukus, naposled znanje jezikov nenavadne stopinje. Ako se kaže gospod Slavjanskij kot mojster izvršbe, prakse, pristaje njegovi soprogi čast, da jo poštujemo kot dušo, kot stvarnico podjetja.

Pesmi je gospa Slavjanska odbrala takó, da se vrsté z jedne strani najbolj svojstvene.

K pesmim svojstvenega značaja je prištevati na prvem mestu „Ej, uchnem“, katera mika tudi Nerusa že zaradi izvirnosti. Te vrste je tudi jedna pesem, katera pričenja mogočno in počasno, postaje potem vedno hitreja in se završuje lahko in šaljivo, bolj govorjena, nego peta. Podobna je tudi svatovska pesem, v kateri pojeta od začetka otožno revesta in zbor, potem pa h koncu preskočita nagloma na veselo. Svojstvene pesmi so nadalje take, katere se po mestih pretrgujejo z nepričakovanimi, kakor medklici glasečimi se akordi, kar tudi nčini poseben vtis.

Naposled spada tu sem tudi cerkvena glasba, katero izvršujejo, brez vsakega instrumenta, samo dečki in možiki; ta je za nas jako zanimiva, ker nas spominja na naše stare Gregorjanske in Ambrozijanske melodije, torej se glasi veliko svečanostniše, nego moderna, teatralična cerkvena glasba, kakor je običajna dandanes pri nas.

Pesmi, katere se ne kažejo tuje, ampak imajo posebno melodično lepoto, so n. pr. one, katere opevajo velike reke (Volgo, Donavo). Kar prehvačljiva na teh pesmih, je slikovitost glasov; za te pesmi utegnejo poslušalci gospoj Slavjanski biti posebno hvaležni. V teh spevih je pravo šumenje in valjenje, z druge strani pa zopet curljanje in žuborenje v drugi pesmi, katera popisuje potok. Sosebno lepe so mnogotere žalobne dekliške pesmi, zajedno melodične in ginljive, za katere si ne moremo misliti boljše pevkine, kjer obsežajo tudi samo-speve, nego je gospodična Nadježda Slavjanska. Miloben glas, kateremu je šola iztrebila vsak najmanjši madež, razveseljuje naše uho, ter ne zasledimo nikake neprikladnosti, nikakega ostrega ali hripavega glasu, nikakega napora. Srečen izraz je v njenem petju, milobna lepota glasov govori k nam in nam gane srce.

Ko bi končno vprašali, kdo ima korist od obiskovanja takih koncertov, nam je odgovoriti: vsakdo. Slo-

vani dobé vzor idealizovanja slovanske narodne glasbe. Na tem idealizovanju je največ vredno to, da se pesmi niso popačile, ampak le povzdignile. Vzor so ostali za gospo Slavjansko pri obdelovanju vedno le domači pevci, ki so po svojem najivnem načinu prepevali melodije. Od njih se je naučila gospa Slavjanska prvotnega glasu (ton) pesmij, in je s svojim prirojenim finim čutom pridržala isti glas pri svojem obdelovanju. To napravljaja njene koncerte tudi kulturno zanimive, s pogledom v svojstven glasbeni svet, o katerem bi Nerus ne imel nikakega predstavljenja.

Dirigenti imajo vzor za svoje lastno delovanje po pevskih in drugih domačih društvih, in sicer gledé na finost, izvršbe, kakor tudi gledé na osebno nastopanje pri svojem dirigentskem pultu.

Dirigentom bi bilo posebno želeli, da bi imeli priliko vsi, velikokrat in jako pozorno obiskovati koncerte Slavjanskega. Kajti umetnost, katero ima Slavjanskij, dá se naučiti nekoliko, in sicer najhitreje z lastnim slišanjem in gledanjem. In ravno to vaditi ima glasbenik na kmetih jedva kedaj priliko!

Za neslovansko občinstvo končno ostaje mičnost novosti, primerjanje lastnih pesmij z ruskimi — za vse pa popolnost v izvršbi poučna in vsa izvršba drugače ne prepogostoma pristopen užitek.

Zatorej tudi ni nobena umetnost, koncertom Slavjanskega povsod po svetu prorokovati sijajen uspeh; kdor noče ali ne mara razčlenjevati, temu ostaje lepi skupni vtis vesel spomin in spodbuda, videti, da bi se istega vtisa udeležili tudi drugi.

Torej: Živel Slavjanskij, živeli njegovi koncerti, in živeli vsi oni, katerim je dano, razveseljevati se z njimi!

Lucila Podgornikova.

Dimitrij Aleksandrovič Agrenjev-Slavjanskij.

Pišemo¹⁾ pod svežim dojemom prežitih, prijetnih minut po povodu prebivanja slavnega ruskega zbora g. D. A. Slavjanskega-Agrenjeva na Dunaju, kjer sredi tujih ljudij je vdvoje draže in milejše vse, kar nam napomina samobitno živen ruskega naroda, njegovo rusko zemljo, domačo besedo, domačo pesen. Srečni smo, da se je on pojavil sredi nas, oduševil nas, ohrabil i druge Slovane k večjemu trudu na narodnej njivi, dokazavši i tujim ljudem k čemu je sposoben ruski človek, do kake sovršenosti more on privedi vsako delo, ako ima le krepko voljo.

¹ Iz 12. št. „Nauke“ („Hayku“) Dunajske. Kljub opisom po drugih novinah priporočamo pozornosti ta popis, ker prihaja iz ruskega peresa, katero je stvari zabeležilo pod vtisom razumljenega in čutenega petja. Op. ur.

Pričnimo torej od začetka in priobčimo čitateljem našo radost, naše vtiske; no priznati moramo, da, kakor bi tudi strastno želeli, nam ni možno petja zbora g. Slavjanskega dostojno opisati. Kdor ni slišal tega zbora, ta si ne more sestaviti o njem točnega pojma, ako bi mu tudi najspretnейše pero opisalo prežite vtiske.

Ruska kolonija in vsi Slovani, bivajoči na Dunaju, so se črez vičajno obradovali, zašlišavši, da pride rusk zbor Slavjanskega-Agrenjeva na Dunaj in da dá nekaj koncertov. Vsi so se pripravljali sprejeti z razprostrtimi rokami svoje soplemenike, kateri so se odločili, na svojem potu iz Pariza domu, tudi v naši sredi prebiti nekaj časa ter nas razveseliti s svojim petjem. Kdo iz nas ni slišal o zboru Slavjanskega, kdo ni čital navdušenih odzivov ruskih časnikov, kdo ne zna oduševljenja s ka-

terim ga je sprejela Nemčija, o časteh, s katerimi ga je nagradila Francija na lanskej razstavi? Sploh, kjer koli se je javil ruski zbor, je vse narode presenetil s čarobnimi zvoki ruske pesmi, da celó za morjem v Ameriki, moral je g. Slavjanskij dati 350 koncertov; tako je oduševljalo Amerikance divno petje naših bratov. Prvi koncert na Dnnaju je bil naznačen na dan sv. velikomučenika Stefana. Čim bliže je prihajal ta dan, tem boljše smo se radovali, šteli dneve in ure, no pri vsem tem je nas objemal neki nemir in strah. Bili smo uverjeni, da bode g. Slavjanskij z naše slovanske strani radostno sprejet; on je mogel računati na naše simpatije a bali smo se radi drugih okolščin. Gosp. Slavjanskij se je javil prvikrat na Dunaj, na ta Dunaj, kateri nima nikakega pojma o Rusiji in Rusih, ali, točneje rečeno, najbolj čudne, neverjetne, strašne pojme. Po tem je jasno, da smo z nemirom pričakovali tega odločilnega večera, ko so imeli ruski ljudje in ruska pesen pojaviti se pred nemško občestvo in nemško sodbo. Ljubeč Slovanstvo smo strastno želeli zmage, in zmaga je bila polna, bezuslovna. Sedaj s ponosom moremo smotreti v lice vsakemu Nemcu, ker nenavadni vspeh ruskega zbora je tudi naš vspeh.

Ne gledé na to, da so do samega koncerta uporno molčali vsi nemški časniki, ne objavljajoč ni besedice o zboru g. Slavjanskega, se je vendar velika dvorana muzikalnega občestva prenapolnila z želečimi, poslušati ruske pesni. V publiku sta se kmalu zapazila dva tabora (dela). Jeden tabor, Rusi in Slovani, drugi tabor tuja nam publika — Nemci. Z močno bijočim srcem pričakovali smo pojavljenja zbora, želeč mu polnega vspeha, med tem ko so Nemci z radovednostjo pogledavali na vzvišeni oder na kateri se čez nekaj minut pojavijo slavni „Russen.“

Nakrat nastala je tišina, in na vzvišeni oder začeli so se pojavljati po parih dečki v živopisnih ruskih kostumih, za njimi so sledili možki v sinjih in rudečih kaftanih s pokritimi glavami, a potem s počasnim korakom ženske v divnih bojarskih oblekah. Na njihovih glavah so blesketali dragoceni kinči z dolgimi, do tla segajočimi, belimi pokrivali. Na konec pojavil se je g. D. A. Slavjanskij s svojo soprogo v spremstvu svojih manjših hčera in sina, tudi v staroruskej bogatej bojarskej obleki in se je ustavil sredi svojega zbora. Vsi pevci so se razpostavili v polokrogu. Zadi so stali možki, pred njimi, malo niže, dečki a spredej so sedele ženske v svojih krasnih narodnih krajih (nošah). To je bila dejstviteljno divna slika, koja je očarovala s svojo živopisnostjo. z nenavadno vspešnim razpredeljenjem raznobarnih oblek, in koja je oslepljala z bleskom brezštevlnih dragocenostij, ukrasujočih ubranstva ženskega zbora ter velikolepno bojarsko obleko g. Slavjanskega in njegove soproge. Uže pri pojavljenju krasnih dečkov so se slišala rokopleskanja, ki so postajala vedno silnejša in nakonec

prešla v burjo šumnega in navdušenega pozdravljenja, ko se je za ženskim zborom pojavil sam g. D. A. Slavjanskij s svojo krasno soprogo, klanjajoč se na vse strani občinstvu.

Prva točka vsporeda je bila bogatirska (junačka) pesen iz 11stoletja o slavnem junaku Dobriní Nikitiču. Gospod Slavjanskij postavil se je na estrado, utihnila so šumna pozdravljenja in uslišali smo njegov prijetni, mehki glas: „Blagoslovite, bratci, starinu skazat kak by starinu vam skazat, starodavnuju, kak by v stary gody prežnije, Vo tē vremena pervonačalnjaja.“ In nam se je zdelo, da živimo pred osem stoletji, da vidimo dejstvitelnega ruskega bajana (pevca), pojočega stare ruske biline (epične pesni) zbranemu okolo njega narodu ali znamenitega improvizatorja dobrega starega časa. On je pripovedoval o tem, kako se je Dobrina prigotavljal „v put-dorogu daljnuju“ protiv vragov otečestva, o njegovem nežnem slovesu s „rodnoj matuškoj“ in o tem, kakó je Dobrina Nikitič prosil blagoslova: „ty blagoslovi menja, rodima matuška, jehat v daljnija ordy, vo nemirnyja.“

Od začetka pel je sam g. Slavjanskij a ko so prišle besede pesni, „čto ne belaja bereza k zemlji klonitsja, nešelkovaja trava priklonjajetsja,“ smo uslišali take divne zvoke, tako tiho, nežno, jedva slišno petje, kakor bi dejstviteljno hotel topli veter nakloniti belo brezo, prikloniti svileni travo s svojim tihim prepihom.

Zbor je pripeval vsekdar samo zadnjo besedo vrste in vedno takó čarobno nežno, da smo dejstviteljno si predstavljali „stary gody prežnije“, spomin katerih se je ohranil nam v divnih ruskih bilinah.

Za to staro pesnijo sledile so druge pesni, v katerih ruski narod tako prekrasno izraža svoja čuvstva, se tako žalostno pritožuje na svoje gorjé, ali se takó od duše veseli. Zbor Slavjanskega je propel vse te pesni tako, kakor jih mi nismo slišali nikdar, a morebiti jih tudi nikdar več ne zaslišimo. Mi smo se zaslušali in nismo znali, čemu bi se bolj čudili. Z jedne strani so nas očarovali angeljski glasi malih otrok, pojočih točno in vedno brez not, z druge slrani treba je bilo se čuditi nebivalim basom, prekrasnemu altu, čarobnemu prehodu od glasne pesni k nežnim, tihim jedva slišnim zvokom.

Ruske národne pesni tekó kakor čista struja iz národnega srca, narodne duše, zato tudi k srcu govoré. Kakó otožna je pesen „Spitsja mné mladešenjkoy“, in kakó čudno, navdušeno jo je pel zbor D. A. Slavjanskega! Mi točno vidimo pred sabo bedno, mlado ženo, katera ima mnogo pretrpeti od zlega tasta in srdite tašče. Narodna pesen razodeva njeno gorjé v čudnih, srce zadevajočih zvokih:

„Spitsja mné mladešenjkoy, dremletsja,
Klonit moju golovušku na poduščku.
Svekor batjuška po senáčkam poházivajet.
Serdity on novym — to postukivajet.“

Prve vrstice pesni poje zopet le sam g. Slavlanskij, in le pozneje pridruži se k njegovemu petju tudi zbor, zabučé globoki basi in nastavijo pesen:

„Stučit, — gremi, stučit, — gremi,
Snobê spat ne dajet;
Vstan', vstan', vstan', ti sonlivaja.
Vstan', — vstan' vstan, ti dremlivaja,
Sonlivaja, dremlivaja, ne urjativaja.“

Ni možno predati z besedami, kako globoko vpečatljenje (vtis) dela ta pesen na slušatelja. V njej se sliši z jedne strani v dušo segajoča tožba bedne izmučene žene, a z druge strani stroge besede zlih moževih roditeljev, izrazajoče se v basovih glasih. No v težkem gorju javlja se uteha, in mlada žena more na konec skloniti svojo glavo, ker:

„Mil-serdečni drug po seničkam pohaživajet,
Tihohon'ko. lehohon'ko prigovorivajet:
Spi! spi! spi, ti moja umnica,
Zagonena, zabronena, rano vidadená.“

Te vrstice poje zbor tako nežno, tako mehko in srčno, kakor bi hotel dejstviteljno ljubljani zazibati v spanje svojo nesrečno, mило stradalko.

Prvi oddel vsporeda, obstoječi iz šest števil, se je končal s staro veličavno pesnjo, katero je priredila Olga L. Slavjanska za zbor in jo leta 1882. podnesla carju v Livadiji. Po kratkem odmoru sledil je II. oddel, cerkveno petje. Zbor, sestavljen tukaj sedaj le iz možkih in dečkov je propel „Iže Heruvimi“ Bortljanskega in duhovni koncert: „Vs kujo šatašasja“, sočinenje (delo) Malaškina, in istino pišejo vsi nemški časniki, da podobnega angeljskega petja, podobno divne točnosti in čistote zbora, in visoko-umetnega izpolnjenja zborovih pesnij nikdo na Dunaju še slišal ni.

Tretji oddel koncerta, k kateremu se je zopet pojavil zanimljivi ženski zbor je bil sestavljen iz šest narodnih pesnij, vseh jednako divnih. Veseli zvoki narodne plesalne ali horovodne pesni so se vrstili z otožnimi maloruskimi napevi, dvigajoč slušatelja z brezskrbnim, šumnim veseljem ali umiljajoč ga s svojo tiho žalostjo. Najimnitniša pesen je bila burlačka (brodarjev na Volgi): „Ej uhnem“. Rekli smo toliko laskavega o zboru g. D. A. Slavjanskega, da si ne usojamo nadalje izraževati udivljenje brezpodobnemu ruskemu koru, ker bi mogli čitatelji misliti o nas, da v svojem slovanskem žaru preveličujemo. Zato mislimo, da ne bode brezkoristno, ako privedemo tukaj tudi mnenja nemških časnikov o zboru g. A. Slavjanskega. Evo, kaj piše, n. pr. jeden najbolj sovražnih Slovanom nemških listov.

„Deutsche Zeitung“ o burlackej pesni „Ej uhnem“: „Nam se zdi, da je bilo na ta večer najvredniše udivljenja petje burlacke pesni „Ej uhnem“. Njen monotoni napev se je vedno bolj približeval, donel je popolnoma blizu, a potem se je zgubljal v velikej daljavi, in to je bilo tako poetično, tako prirodno, da ne pomnimo

že od davnih let podobnega vpečatljenja (vtisa) zborovega petja.“ Tudi strogi kritik prof. Hanslik se je izrazil kaj laskavo o tem večeru v „Neue Freie Presse“. (Glej „Slov. Svet“ št. 2. str. 33.).

S priznateljnostjo govore o zboru D. Aleksandroviča tudi vsi drugi nemški časniki in vsi brez izjeme pozivljali so svoje čitatelje k obiskovanju znamenitih koncertov ruskega narodnega zhora. D. Aleksandrovič je prisilil (prisilil) jih ne samo priznati, da ima ruski narod nenavadne muzikalne sposobnosti, čuditi se njegovim pesnim, a tudi glasno zavajati, da ruski narod živi samobitno, da ima svojo samobitno kulturo, svoj svet, nerazumljiv vsej Evropi. V tem ravno je največja zasluga Dimitrija A. in Olge H. Slavjanskih-Agrenjevih. Ona sta sijajno zmagala, kar jima od vse duše čestitamo. Hvalježni smo jima ne samo za njino prečudno petje, za te blažene minute, spomin katerih ohranimo do konca živni, a tudi za njina patriotična dejanja. Ni lahko se tako neprestano truditi, kakor se trudita ona. Ona nimata nič jedne svobodne minute, nič počitka, nič pokoja. Iz mesta v mesto, iz jedne države v drugo, ne gledé na nikake zapreke, potuje D. A. Slavjanskij s svojim zborom, in povsod, kjer koli zaslišijo rusko pesen, morajo priznati, da ni podobnega ruskemu zboru.

Na Dunaju so se trgali za biljete na koncerte D. A. Slavjanskega. Velika dvorana muzikalnega občestva s prostorom za več nego 2000 ljudij bila je vsikdar polna, in ni bilo najti ne jednega svobodnega mesta. Ves Dunaj je spešil nasladit se s petjem ruskih slavčkov, in navdušeni slušatelji so se zahvaljevali g. Slavjanskemu za vsako pesen z jako gromovitim, netišnim rokoploskanjem, da je on moral vsako pesen ponoviti in še dodavati nove pesni. Razven prvega koncerta dne 27. decembra 1889, na dan sv. velikomučenika Štefana, bilo je še pet koncertov, 1., 2., 5., 10. in 12. januarja 1890, (potem še štirje drugi. Op. ur.). Vspored bil je vsekdar nov in je bil izvršen s tako dovršenostjo, kakor vspored prvega večera. Obžalujemo vendar, da obiskovateljem prvega večera ni bila dana prilika slišati slavčkovskega petja zanimljive hčere Slavjanskih, krasotice Nadjožde Dimitrijeve Slavjanske. Nadjožda Dimitrijeva je pela nekoliko ruskih romansov s spremljevanjem zbora in propela jih je dejstviteljno prekrasno. Ona ima nenavadno mil, nežen in prijeten glas, a imamo polno nado, da pri takó prekrasno muzikalnej vzgoji, kakor jo je uživala in jo uživa hči g. Slavjanskih, postane ona jedna prvih ruskih pevic.

Razven novih pesnij moral je g. Slavjanskij peti na vsakem večeru slavno „Ej uhnem“, sibirsko pesen „Kak na gorê kalina“, „Krasni Sarafan“, „Vniz po matušê po Volgê“, i. t. d., ker so bile te pesni jako všeč in jih sedaj pojejo celo Nemci. Ruska muzika je zavojevala Dunaj, ona je sedaj popularna, in često se je slučilo nam slišati, kakó so Nemci, sedeč pri čaši kave

ali kupici piva, peli tiho „Ej uhnem“ ali poskušali pogoditi napev vesele „Kalina“.

Razumljivo je, da smo se Slovani najbolj radovali in smo se potrudili izraziti našo radost s tem, da smo podarili g. Slavjanskemu lavorov venec, a gospej Slavjanskej s hčerami velikolepne bukete. Na prvem koncertu predali so lavrov venec Rusi živeči na Dunaju, na če-

trtem pa slovanski dijaki. Venci bili so prevezani s slovanskimi traki s primernimi napisi.

Z Dunaja šel je g. Slavjanskij v Pešt, in mi želeči mu polnega vspeha, nadajamo se, da bo tudi drugim Slovanom dana prilika, slišati in navduševati se z zborom ruskega narodnega pevca D. A. Slavjanskega.

Ruske drobtinice.

Съ міру по нитѣхъ, голому рубахъ.

Narodna pogovorka.

Profesor harkovskega vseučilišča J. V. Platonov okončil je nedavno prelep trud — podrobni životopis carigradskega patriarha Fotija. Kakor je vam znano iz cerkvene zgodovine, umrl je ta cerkveni mož 6. februarja 891. leta, torej bo bodoče 1891. leto 6. febr. ravno 1000 let od njegove smrti. Ta okolščina je torej i pobudila prebrisanega Platona izvršiti tako delo, katero ne pride bezsledno za ruski narod i za vse pravoslavne kristijane. Pri tej priliki pozvolite mi napomniti vam še o naslednjih slavnih delih omenjenega profesorja: 1862. leta izdal je on poročilo o bratih sv. Cirila i Metoda, v katerem je marsikatera životopisna črtica teh slavnih slovanskih svetnikov. 1882. leta pojavila se je njegova znamenita „Anticenciklika“, a čez 2 leti „Odgovor“ prevzvišenemu Strossmajerju. Oba ta spisa imata ta namen, da bi dokazala sedanjemu sv. Očetu i zaslužnemu jugoslovanskemu škofu, da zapadni cerkveni učenjaki zavedno postopajo krivo, ali pa se nezavedno motijo, ako trdijo, da sv. brata Ciril in Metod ne spadata k vstočni, ampak k zapadni cerkvi. Da sta oba bila svečenika pravoslavnega, ne pa rimsko-katoliškega reda, se povdarja tudi v novem delu g. Platonova, v životopisu patriarha Fotija „Hark. Jub. Véd.“ pribavljajo, da bo ta spis najprej predložen sv. sinodi v Petrogradu, katera se po svojem razporedi gledé razširjanja važnega spisa po vseh koncih velike pravoslavne Rusije.

„Nov. Vr.“ dobilo je iz Pariza vest, da je Pariška akademija „des inscriptions belles-lettres“ izkazala nedavno ruskemu učenjaku novo odličje. Bivši tajnik pri ruskem posolstvu v Carigradu, gosp. Teplov, predstavil je v omenjeni francoski učeni zavod svojo preskavo omestu bitve Aleksandra Velikega proti Perzom (Perzijancem) na reki Graniku 334 leta pred r. Kr. Znameniti V. Durny, veljavni mož v vprašanih klasične arheologije, vzel si je razbor ruskega učenjaka i je dal o njem jako pohvalen odziv. Razprava g. Teplova čitaua je bila v polni seji akademikov, kakoršna čast se le redko izkaža tujim učenjakom. Razen tega je akademija sklenila priobčiti to razpravo v svojih zapisnikih.

Kakor meteor javil se je na podmostkih Pariških lehkomislenih novih h koncu januarja neki Nikolaj Notovič iz Moskve, kaj bi vi rekli, po kakem povodu? „Une bannière franco-russe“ — pod tem zaglavjem pridrdral je v Pariz „un gentilhomme russe“ iz Moskve, kateri je trobil o sebi, da on zastopa rusko mladino v Moskvi. Ta „gentilhomme russe“ omislil si je svilen prapor, v katerem ste na križ všiti dve roki s propisom „vive la France!“ Ta „gentilhomme russe“ predstavil se je pred Pariškim vojaškim guvernerjem Sorjé, kateri ga je sprejel ljubeznivo, pa od dara ruske mladine v Moskvi francoskemu narodu v znak bodoče zveze se je odpovedal, govoreč, da

mora prej o tem povprašati vojaškega ministra. Kaj je poslednji rekel na to, odločno nič niso povedali francoski listi; pa da so nekateri hudovali se za preslovuto brošuro Štofeljevo i k temu pripletati nekako mržnjo tudi izza tega prapora, moremo razvideti, da je poslanstvo g. N. Notoviča potrpelo fiasco. Kaj pa so nato rekle ruske novine? Te seveda so bile rade, da merodavni krogi niso šli na limanice. Kajti igrati s čutstvi je sploh nevarno, a igrati s čuvstvom prijateljske zveze je prestopno. Kar se pa tiče samega g. N. Notoviča, vidno je iz vsega, kar so ruske novine pisale o njem, da je ta gospod roda židovskega i da se uže nekoliko let podviza na poprišču glavolomnih „ljubitelej vsjakih priključenij“. Isti g. Notovič podnesel je pred tremi leti g. Bulanže-ju srebrno sabljo, a g. Deruledu srebrnik kubok, seveda tudi zato, da bi utrdil rusko-francosko zvezo. Pa ruska vlada mu nikoli ni dajala nikakih polnomočij od sebe, tacihi polnomočij on i sedaj ni imel, a moskovska mladina, katero se je predrznil predstavljati, ga ravno toliko pozna, kolikor ga poznajo ruski vladni krogi, dasi javlja se celo v vojaški obleki z redi na prsih! Jaz bi Vam ne pisal o tem smešnem dogodku, če bi sovražni Rusiji nemški listi ne mogli te burke drugače zviti i na ta način oporekati namene ruske vlade, katera gre trdo po tem potu, koji je načrtal jej batjuška (očka) car. A ta pot je vsem razumnim ljudem po vsej Evropi znana, torej mi o njej ni treba govoriti obširno, rečem samo, da Rusija nikomur ne veruje razun svoje lastne sile; pa občnost interesov jo seveda najbolj družijo s Francijo, dasiravno segibčnost njenega sedanjega režima malo zлага z nepreklenoj siloj jednodržavja. Take so fakične razmere, vse drugo pa je čista laž ...

Na poslednjem arheologičnem shodu v Moskvi razpravljaj se je med drugo raznovrstno tvorino tudi izvirek besede „Русь“ staro ime „Росція“ (Rusija). Slovencem dobro znani profesor Varšavskega vseučilišča, g. A. Budilovič, čital je v neki seji svoj doklad, v katerem pravi, da „Русь“ izvira od gališkega „Hrôthis“ ili „Hros“, kar se govori „Русь“ ali „Рось“. Kakor misli g. referent, bila je po skandinavskih i islandskih pripovedkah i po lat. i gršk. pisateljih med Karpati i Dnjeprom oblast gališka Hrothgotaland, katera je mejila z zemljo Poljanov, kjer se je pozneje izcimilo središče Moskovskega carstva z gradom Kijevom. Ravno ta oblast, v kateri so živeli do Atile Goti, dala je, kakor misli g. Budilovič, ime sedanjim mogočnim i velikanskim Русам, Росцим, Rusiji. Morda o tej hipotezi ruskega učenjaka sporočite prilično še kaj več vašim čitateljem.

Božidar Tvorcov.

D o p i s i.

Iz Prage, 27. febr. V trdih bojih proti nasilnim valovom nemške povodnji Slovencem pred vsem nedostaja više vodilne misli, nekako vzvišene ideje, katera bi naukuševala ves narod. Južni in severni bratje naši so v tem oziru srečnejši od nas. Hrvatje pestujejo svoje državno pravo, pravo samostalne trojedine kraljevine. Čehi

ponosno poukazujejo na zgodovinsko pravo korone sv. Vavla; in stare tradicije iz najslavnejše dobe češke prošlosti so neizcrpljiv vir demokratiško-slovanskega duha narodne njih samozvesti in navdušenosti, ki se uprav v poslednjem času javi mogočno povsod, kjer živi jezik češkoslovanski.

In zgodovinsko pravo slovensko? Naše historično pravo zove se prě nesvoboda in tlaka, jarem nemškega fevdalizma! Ali nima torej niti zgodovina za Slovenca tolažbe? Dà, pred tisoč leti priborila sta nam solunska blagovestnika dragocen zaklad, do katerega imajo v prvi vrsti Slovenci nasledstveno pravo. In to dobro naše pravo ni utemeljeno samo na zgodovinski podstavi, jamči nam je tudi avstrijska ustava sama Slovanščina v cerkvi, slovanska liturgija, do katere imamo pravico po zgodovinskem pravu, in katero nam poleg tega jamčita čl. 19 in 14. ustavnih zakonov, bil bi najtrdnější temelj narodnosti slovenske, najkrepkejše vezilo in spojilo zedinjene Slovenije. Naj se torej ideja, ki je vodila in navduševala največa dobrotnika slovanska v težkih bojih proti podlim spletkam lažnjivih Vihingov, z nova oživi in goji v narodu slovenskem, ob njej razbijejo se vsi navali novodobnih Vihingov tujega in domačega porekla. Blagor domovine in skrb za njeno bodočnost zahteva, vseh iskrenih rodoljubov sveta dolžnost je torej, neprestano in povsod spominjati in opozarjati narod na neprecenljivo nasledstvo (dedščino) slovenske preteklosti, spominjati ga one blažene dobe, ko je tudi njemu sijalo milejše solnce svobode, ko sta i jezik in narodnost slovenska se veličastno razvijala pod njegovimi blagonsnimi žarki, da tako ves narod spozna in se navduši za svoje tisočletno zakonito pravo ter odločno zahteva, da se mu vrne, kar mu je vzela tuja zavist in pohlepnost.

V narodu češkem imamo lep zgled izredne požrtvovalnosti in navdušenosti za stare tradicije. V resnici kakor ves narod češki zvesto hrani v prsih svojih spomin na najslavnejšo dobo in najslavnejše bojevnike svoje, kakor je navduševal n. pr. 15. vek ves češki narod in ga vzdramil iz obče dremote k vztrajni delavnosti, vodil ga k slavnim činom junaških zmag nad množičnimi „križarskimi voji“ ter utrdil v njem ono silo in krepost, ki mu je bila neobhodno potrebna, da je srečno preživel smrtno udarce v temni dobi reakcije in upadka, tako naj tudi narodu slovenskemu dele moč in vstrajnost v težkih bojih za obstoj spomini, da je stoletja stal na straži ter prelival svojo srčno kri za obči blagor in prosveto; tako vódi tudi naš narod osobito zavest, da je njegov jezik že pred tisoč leti zavzemal častno mesto, katero mu je pripoznala najviša cerkvena oblast na svetu; zavest, da imamo zakonito pravo na izgubljeni najdragocenejši zgodovinski zaklad, slovansko liturgijo, katero si moremo torej pridobiti zopet, ako težimo za tem z ono jekleno voljo, vztrajnostjo in neupogljivostjo, ki je dičila naša velika blagovestnika. In hoc signo vinces! Ni se nam potem bati niti tujih neprijateljev, niti domačih izdajic in rovarjev. Zaman bodo vse črne nakane zepeljivih prerokov, exempli gratia „infallibis doctoris“ na Goriškem in zaslepljenih častilcev njegovega „Rimskega katolika“, naj sedaj še toli trmogljivo kriče:

Ego sum alpha et omega: primus et novissimus, principium et finis! Samozavestno moremo potem vsem našim sovragom zaklicati: Hrom a peklo, marné vaše proti nám jsou vstěky!

Mihajl Faborlan.

Iz Galicije. (Velikanska tožba proti trgovcem z ljudmi.) Velike porotne obravnave v Vadvicah v Galiciji, naperjene proti številnim koristolovnim agentom, katerih namen je bil, siliti ljudi k izselitvi v Ameriko, razkrivajo pred celim svetom óno brezbožno postopanje trgovcev z ljudmi, kateri so delali gališke in severnoogerske kraje nevarne. To je poseben sodniški slučaj, takó, da obrača céla Evropa svoje oči na to sodišče, pričakujoč posledice obsodbe malopridnežev, v najširšem pomenu te besede. Zatoženci bivajo večinoma v Osvetimu (poljski Oswiecim); skoro sami Židje, kateri so osnovali med seboj neko društvo, čegar natlaki so bili primorani podvreči se celé železniška družba in uradniki. Nekateri téh svedokov so izpovedali, kakó so bili od téh ravnateljev zastrašeni, kateri so jih tožili celé pri njihovih predstojnikih, ako se niso hoteli ravnati po njih volji. Drugi pa, kateri so té ostudne ljudotržce poznali ter imeli sočutje z ubogimi žrtvami, trudili so se kar možno, da bi izselnikom priporočali druge železniške proge, samó da bi jih osvobodili krempljev teh pijavk. Ravnatelji pa so to hitro izvohali ter takošne konduktarje pri železniški družbi zatožili, da so bili obsojeni na denarno kazen, ali pa se j m je pogrozilo, da pridejo ob službo, ako si bodo drznili še v bodoče kaj tacega. Dà, jeden izmed zatoženih konduktarjev, oče številne obitelji, moral je še glavnega ravnatelja Herza, ki je imel agenturo v Osvetimu, prositi odpuščanja, kajti drugače bi ga bil podkupljeni komisar Ivanicki iz službe spodil. Takó moralo je železniško oboje biti ravnateljem celé na rokó ter podpirati njihovo početje, vsled česar je sedaj tudi óno postavljeno pred sodišče. Na podobni način zlorabili so zviti agentje tudi žandarmerijo za svoje namene ter podkupili njihovega predstojnika, da je žandarjem ukazal, ne vmešavati se v delokrog ravnateljev, takó da je izselniški pród bil odprt jedino čez mesto Osvetim. In ti žandarji, kakor sedaj sami izpovedajo pred sodiščem, silili so izselnike, kateri so hoteli potovati drugam, iti čez Osvetim, da so jih potem agentje dobili v svoje roke. Tam pa so ti ljudotržci ravnali z ubogimi izselniki kakor z zverino, vlačili jih iz vagonov za ovratnike, pa tudi za lase, bili jih ter kakor čredo živine gnali na Osvetinski vlak. Konduktar, ki je takošno ostudno ravnanje grajal jedenpot, bil je takój obsojen na denarno kazen. Često bili so zapirani tudi popotniki, ki niso bili niti izselniki. V bivališčih ravnateljev Osvetinskih ravnalo se je z izselniki, kakor z obsojenci k smrti. Zapirali so jih v temne kolarnice, iz katerih se niso smeli ganiti, dokler vlak ni bil pripravljen, potem pa so jih odirali pri plačevanju vožnje, ter-

jajoč od njih podvojno, ali potrojno ceno voznine; dà, odirali so jih do zadnjega groša, skratka, ravnali z njimi kakor z izgnanci. Vso to ostudno ravnanje prišlo je sedaj

pred porotniki v javnost ter tudi vzbuja vsled tega ta sodniška obravnava veliko krika po celem svetu.

Pogled po slovanskem svetu.

a) Slovenske dežele.

Matica Slovenska imela je dné 28. febr. t. l. svojo 85. odborovo sejo, kjer se je ukrepalo med drugim tudi o knjigah, ki jih naj Matica izdà za tekoče leto. Odbor sklène med drugim izdati dr. Kosovo "Vzgojeslovje" kot založno knjigo v 500 iztisih. Za ude svoje pa izdà Matica troje društvenih knjig in sicer: I. Letopis za leto 1890. Urednik mu bo prof. Bartel. Raznovrstna tvarina je že zagotovljena. Tiskala ga bo "Národna tiskarna" v 2200 istisih. II. Dušeslovje (II. del. Spisuje dr. Fr. Lampé. Knjiga bo obsegala okolo 16 tiskovnih pól. Tiskala jo bo "Katoliška tiskarna" v 2000 istisih. Novi udje dobé namesto nje kako drugo knjigo, n. pr. J. Križmanovo Slovnico italijanskega jezika. III. Vodnikovi izbrani pripovedni spisi. Sestavil in uredil ravnatelj. Fr. Wiesthaler. Knjigo v obsegu 16. do 18 tiskovnih pól tiskala bo kot VI zvezek "Zabavne knjižice" tiskarna Blasnikovih naslednikov v 2200 izvôdih. Dalje vsprejme Matica ponujeno jej zameno društvenih knjig z "Biblioteko imperatorske akademije v Varšavi". Prirastek knjižnice znaša od zadnje dôbe 70 knjig, zvezkov in časopisov in sicer 18 vsled daril, 52 vsled zaméne; po jeziku je največ slovenskih, čeških in ruskih. Za lansko leto je plačalo 1618 letnikov, za letos 324. Lanskih knjig je še le kakih 30 iztisov na razpolaganje. Občni zbor ima biti meseca junija.

Šola "Glasbene Matice" je po navadi dovršila prvo polúletje šolskega leta 1889/90 ter so učenci dobili spričevala. Ta izvrstno urejena šola ima od leta do leta več učencev, in vodstvo je bilo prisiljeno zaradi že prenapoljenih prostorov veliko učencev odkloniti. Poučujejo na zavodu: jeden ravnatelj, dve učiteljici in trije učitelji in sicer uče vsa godala, zborna in solo — petje, glasovir in najvažnejša trobila in piskala. Posebno važno je, da dobro prospeva pred tremi leti ustanovljena šola za trobila in piskala. V glasbeno šolo hodi sedaj 170 učencev; — možki zbor, poleg katerega je posebna zborna šola, šteje 80 pevcev; vseh učencev in frekventantov je torej 250 skupaj. Kljubu blagodarnosti vlade, deželnega zbora, občine in hranilnice mora odbor zelo varčno ravnati in gospodariti s primerno malimi sredstvi ter mora posebno učiteljstvo biti požrtvovalno, da zadoščuje mnogostranskim učnim zahtevam.

Slavjanskij je prišel tudi na slovensko zemljo. Dal je v Trstu 4 in v Ljubljani 2 koncerta. V Trstu so se poleg Slovencev mesta, okolice in bližnjih krajev udeležili koncertov zlasti tudi Hrvatje, Srbi, Grki, potem pa tudi Nemci in Italijani. Poslednjih ni bilo toliko, kakor bi jih bilo lahko, ako bi ne bili nekateri ital. listi in gospodje prenašali političkih mrženj tudi na polje slovanske umetnosti. S tem so škodovali italijanskim umetnikom samim v slučaju, ako bi hoteli Italijanom povračati z jednako mero Slovani in sosebno Rusi, pri katerih živé jako dobro po cele družbe, ki dohajajo leto za letom k njim iz Italije. Z druge strani so prišli z neprisotnostjo demonstrujoči Tržaški Italijani sami seboj v njih aspiracijam

škodljivo protislovje. Oni namreč drugače tajé, da bi bil zastopan slovanski živelj v Trstu; sedaj pa so videli, da utegnejo samo naobraženci Tržaških Slovanov polniti gledišče, katero obseza nad 5 tisoč ljudij, in v katerem je bilo vsak večer — koncertov Slavjanskega — najmanj po 2000 slovanskih obiskovalcev.

V Ljubljani so se neki tudi kujali pa Nemci, toda koncertna dvorana je bila kljubu temu natlačena oba večera. Vidi pa se, da kjer uganjajo sovražno politiko proti malim narodom, postajajo stranke narodnosti tudi velikih narodov malenkostne. A Slavjanskij sme zadovoljen biti kljubu kujanju malenkostnih strank, s katerimi se je boriti Slovanom na narodnopolitiškem polju, katero Slovanov ni še zaslepilo, da bi povračali z jednako mero. Slavjanskij pa je ravno dokazal, da Slovanom ni treba poniževalno prosjačiti pri tuji umetnosti, in da niso Slovani prisiljeni iskati tuje umetnosti, ampak velikodušni in modri, da kljubu domači sposobnosti in obilosti, ne merijo in nočejo meriti z enakim, najmanj kulturnih narodov dostojnim merilom.

Mihael Žolgar, profesor na gimnaziju v Celju, je nagloma za kapjo umrl v 57. letu življenja. Učil je ves čas slovenščino, bil je tudi deželni poslanec, soustanovnik učiteljskega lista "Popotnik", nekaj časa tudi njegov urednik, bil je podpiratelj slovenskega novinarstva in narodnih stvari. Bil je blag značaj.

Katoliško-politično in gospodarsko društvo za koroške Slovence se je ustanovilo v Celovcu 6. marca t. l. Došlo je mnogo, okoli 100 zastopnikov, večinoma kmetov, ki so se silno razveselili tega novega koraka v narodnem napredku. Društvo združuje zadače, kakoršne imajo izpolnjevati na prvem mestu sedaj koroški rodoljubi. Politične in gospodarske borbe se koroškim Slovincem vsiljujejo v jednaki meri, in ni možno zmagati na jedni strani, ako se narod ne okrepi tudi na drugo stran. Zato veselo pozdravljajo novo društvo Slovenci vseh pokrajin.

b) Ostali slovanski svet.

Desnica državnega zbora na Dunaju ima sedaj tudi svojo krizo. Nemški konservativci se kujajo ter nočejo podpirati ostalih klubov desnice, ako ne bodo ti podpirali verske šole, kakor jo umejo oni. Sosebno nočejo podpirati Poljakov gledé na znani zemljiško-odvezni dolg; Poljaki pa že kažejo stare roge, da bi se zvezali z nemško-liberalno levico, kakor so hodili ž njo pred sedanjo vlado. Poljaki itak ne marajo za versko šolo, razun ko bi mogli ž njo še bolj tlačiti gališke Ruse. V tem zmislu bi bili Poljaki za povečanje deželne avtonomije tudi za šolo. V zmislu razširjanja deželne avtonomije zahtevajo versko šolo tudi konservativni Nemci, in s takimi "prijatelji" se bratijo Staročehi in Staročehe podpirajo tudi slovenski državni poslanci. In dasiravno dobro vedó takó imenovani slovenski konservativci, da bi versko šolo dosegli od sedanje desnice jedino na podstavi razširjene deželne avtonomije, vendar ne prenehajo podpirati iste desnice in zahtevati v istem zmislu verske

šole. Menijo, da verska šola „na narodni podlagi“, bi v takem okvirju rešila slovenski narod! Mi pa smo dokazali že davno in drugi z nami, da šola s stališča Poljakov, nemških konservativcev in njih prijateljev bi slovenski narod pogubljala v še večji meri, nego doslej. Dobro je, da je na Slovenskem vsaj Koroški „Mir“ spoznal, kake prijatelje imamo mi in imajo v obče Slovani v nemških konservativcih. To spoznanje se mora širiti med slovenskim narodom, ako hočemo, da ne bodo naroda slepili več taki zagovorniki, kakršni se kažejo sedaj med takó imenovanimi slovenskimi konservativci in žal, tudi slov. državnimi poslanci razun kanonika dr. Gregorca, ki ve drugače ceniti pravi konservativizem.

Tiskovni zakon. V budgetnem odseku so govorili na Dunaju tudi o konfiskacijah in objektivnem postopanju ter so izrazili nemški poslanci željo, da bi se vsaj s kako novelo popravil ta zakon, ki dela svojemu očetu malo časti. No, slovanski desnčarji so molčali tudi za ta del ves čas; ko pride čas, da bodo šibani njih listi po starem tiskovnem zakonu, bodo togovali. Staročehi so popolnoma pozabili, kakó se je godilo njih listom in urednikom pod prejšnjimi „liberalnimi“ vladami. No, Poljaki tudi ne potrebujejo spremene; saj radi vidijo, da se listi galiških Rusov konfiskujejo kljub temu, da živimo v spravi dobi.

„Slovenija“, akademično društvo na Dunaju, priredi 11. t. m. slavnost v spomin Franu Erjavcu, s sodelovanjem gospice Blaženke Kernic-ove, g. F. Bučarja in hrvatsk. akad. društva „Zvonimira“ in pod pevovodstvom g. Jána Jiřika.

Mladočehi. Oni so izdali obširno izjavo v obliki spomenice češko-nemškega dogovora. Ali ta spomenica se je zaplenila; kljub temu so priobčili razne točke in argumente razni najprej nemški in po njih drugi listi. Kritikujejo to spomenico nadalje Staročehi na shodih in po listih, naposled tudi, kakor dr. Rieger, v pismih do Mladočehov. Nadejajo pa se, da se prekliče prepoved ter objavi spomenica v celoti; to tem bolj, ker je znano, da večina češkega naroda je na strani Mladočehov, ali ista večina vsaj ni vnetá za politiko Staročehov. Po drugih listih je znano, da so Mladočehi v obče pohlevno izrazili se o češko-nemškem dogovoru, dasi v celoti ne odobrujejo tega dogovora.

Mladočehom ne veje prijazen veter; „Narodní Listy“ se ne smejo prodajati, kakor doslej, v posamičnih številkah. Kjer je sedaj kaka stranka, ki ne priznava politike sedanje desnice, takoj jo ovajajo, da so „Mladi“ vmes. Staročehom so „Mladi“ poosobljenje vsega zla, katero so zakrivili Staročehi — sami. Nemškim konservativcem so slovanski „Mladi“ toliko kakor „Husiti“, panslavisti itd. No, ti in oni so dosegli, da se je strah pred Mladočehi zanesel tudi na Moravsko. Ondi se je razpustilo kmečko društvo, ki bi bilo delovalo v boljšem zmislu in kmečkom interesu tudi pri bodočih volitvah. Jednako se tudi na Moravskem ne godi dobro listom, ki nočejo zagovarjati potij sedanjih moravsko-čeških poslancev.

Dr. Rieger je odgovoril Mladočehom na njih spomenico; odgovor je obširen, malo stvaren in napravlja vtis, kakor da bi se zagovarjala slaba stvar. Sam priznava, da so razmere narekale obliko češko-nemškega dogovora ter misli, da bi v slučaju protivnosti od češke strani bil utegnil priti češki narod v nevarno ali osodno položeno. Vprašanje je, ali so češki udeležniki konferencij povdarjali primerno svoje in češkega naroda stališče; ali so zagovarjali dovolj poleg interesa češkega

naroda tudi državni interes, kateri poslednji vsekakor zahteva, da se dá češkemu narodu v skupnosti, kar mu zagotavlja vsaj ustava, če tudi preziramo popolnoma češko zgodovinsko pravo.

Vodovice. Iz Vodovic, kjer se je vršila velika pravda zastran sleparstev in nečloveškega ravnanja z izseljenci, dohaja vest, da so porotniki vse glavne zatožence proglasili krivimi. Izmed 61 zatožencev je 30 oproščenih, 31 pa jih je obsojenih. Državni pravdnik je 10. t. m. stavil svoje predloge glede kazni. Omeniti je, da so med obsojenci z večine židje. Državni pravdnik si je pridobil veliko zaslugo v povišanju občega prava in človečnosti v tej pravdi, katera je grozovitosti spravila na dan. V našem dopisu je nekoliko označena ta pravda. O stvari se bo razpravljalo po časopisih in drugod. Vidi se, kakó židovstvo razširja korupcijo do najnižih vrst prebivalstva. Zato bi isto rado potlačilo vsako izjavo o taki po njem provzročeni korupciji.

Pretirano ponomčevanje. „Izvedeli smo,“ — piše poljski „Kraj“, — da je v pruski Šleziji celó na živino prepovedano poljski govoriti. Nek fantin zatožil je tri dekleta, ki so čredo pasle, da poljski govoré. Vprašane potem od učitelja, odgovorile so, da so govorile živini. „Krava razume tudi nemški,“ odvrnil je pedagog ter ukazal dekletom v kazen napisati 50krat: „Ich darf nicht polnisch sprechen.“ Komentarja menda ni treba.

Shod čeških vseučiliščnikov je bil v Pragi 16. t. m., kjer so se dogovorjali o potrebi drugega češkega vseučilišča, katero naj bi se napravilo na Moravskem. Sešlo se je okolo 600 dijakov; prisotnih je bilo 24 profesorjev vseučiliščnih, med njimi rektor magnificus dr. M. Talíř, dekan prav. oddelka prof. Stupecký, prof. Masaryk, Randa, Durdík itd. Došlo je kakih 100 brzojavnih zdravic. Na shodu se je sprejela peticija na državni zbor.

Peticija, obračajoč se do državnega zbora, prosi visoko c. kr. vlado, da bi iz raznih razlogov napravila drugo češko vseučilišče na primernem mestu na Moravi. Peticija pravi, da Morava gledé na davke zavzame tretje mesto v Avstriji in daje k vsemu davku 10 3/4 %. Toliko procentov znaša 38,464.446 gld., ki jih je plačala Morava l. 1887 k celotnemu davku 374.014.173 gold. države. Neposrednih davkov daje več samo Niža Avstrija in Češka, a Morava daje v primeru z Galicijo trikrat več. V Moravi pripada na glavo letnih 18.1 gld. davkov, v drugih deželah pride poprek 16.89 gld. na leto na jednega človeka. V Moravi je tri četrtine češkega in samo 1/4 nemškega prebivalstva, torej je primerno, da se napravi češko vseučilišče. Ta šola dobi gotovo podstavo v dijakih. L. 1884/5 se je učilo Moravanov na raznih avstrijskih vseučiliščih 1114 ali 8.5 %, l. 1885/6 pa 1206 ali 8.7 %, jednako l. 1886/7. Od l. 1882/3 je zraslo število vseučiliščnikov moravskih z 1026 na 1206 ali 180 ali 8.8 % za dobo 5 let. Največ Moravanov studuje na vseučilišču Dunajskem in Pražkem. Na Dunaju se jih je učilo l. 1886/7 po zimi 829, v Pragi na češki univerzi 255, nemški 53, Graški 47, v Inomostu 14 Moravanov.

O Macedoniji je nastal hud zahipen razpor med Srbi in Bolgari; provzročila pa je tu razpor narodnostna karta, ki jo je izdal Komarov, izdajatelj „Slavj. Izvestij“. Na karti ni bilo všeč Srbom, da se je nekaj zemlje pripisovalo bolgarski narodnosti; prepir je nastal zaradi političkih interesov, o tem ko gre tu za etnografsko zaznamenovanje. Razburjenje je pač ne samo brezpotrebno, ampak tudi škodljivo, kar se vidi iz veselja in podpiho-

vanja od strani protislovanskih, seosebno nemških in madjarskih listov. Pa politiško mladi narodi gredo na limanice, kedar in kakor se spoljubi njih izpodkopovalcem. Sicer je v Macedoniji raznih narodnostij, katere so pomešane ter se bližajo njih narečja tu temu, tam onemu pismenemu jeziku. Še razni učenjaki so jako nejedini o teh narečjih, in ravno iz te mešanice ni možno še sklepati na ta ali oni nepomešani odlomek kake narodnosti. Zato je razgretje samo na sebi smešno, in Blagotvorteljno Obščestvo v Petrogradu je jako modro sklenilo, da izdá samo novo karto, jo popravi v zmislu, da sporne kraje v Mecedoniji dá zaznamovati kot slovanske kraje, torej splošno takó, da se ne more jeziti ne ta, ne ona narodnost. Konečno pristavljajo slovanski listi, da je dobro, da stvari ostanejo tudi v Macedoniji, kakor so, dokler vodijo pustolovci protislovansko politiko na Bolgarskem.

Ruski jezik v Franciji. V Petrograškem „Novem Vremeni“ čitamo dodatek o tem, kako se širi na zapadu zanimanje za ruski jezik in književnost, a za notranje življenje velike ruske države sploh. V Pariškem vojaškem klubu (cercle militaire) predavajo se najvažnejši evropski jeziki po jedenkrat na teden, med tem ko se ruski jezik predava dvakrat. Ruski jezik predava letošnje leto vojaški zdravnik M. P. Lelonque. Letošnje predavanje začel je g. Lelonque z daljšim govorom o koristi in pomenu jezika ruskega za Francoze in francoske dostojnike prsebe. Težava, rekel je Lelonque, katero povzroča ruski jezik, po besedah govornika „najbogatejši jezik v Evropi“, tiči po največ v nedostatku dobrih knjig, slovnice in slovarjev. Ruski jezik odpre Francozom široki pristop k temu mnogoštevilnemu narodu, kateri je tako bogat in močen. Ruski jezik zasluži takošno zanimanje kakor angleški in nemški, in tudi pomen njegov v trgovinskih zadevah ni nikakor manjši. Velik obzor ruske naučne in književne tvornosti dokazuje, da ima viša kultura v zemlji carov, znanenite predstavitelje. Kar se dostaje slovstva lepoznavskega, omenja Lelonque, da smatra za nepotrežno govoriti o tem, kajti vsi poslušalci poznajo že brez tega imena Puškina, Lermontova, Gogolja, Turgenjeva, Tolstega, Dostojevskega... Jemaje v poštevsakoletni prirastek prebivalstva Rusije 1,200.000 duš, Lelonque našteva, da koncem XIX. stoletja štela bo Rusija najmanj 125. milijonov prebivalcev. Kar se dostaje izdelovalnih moči Rusije, prihaja glede tega lektor k zaključku, da Rusija zasluži tudi s trgovinskega stališča ogromno važnost ter ima za Evropo večji pomen, nego južna Amerika.

V vojskah v brambo Slovanstva bil je malone vse življenje bivši polkovnik Meletij Despotovič Čusič, ki je umrl minule dni v Jagodini v Srbiji. V 1848. letu udeležil se je pokojnik skupno s Kničaninom vojske proti Madjarom. L. 1854. prestopil je kot prostovoljec v srbsko-grško legijo, v vrstah katere udeležil se je krimske vojske, v kateri je bil odlikovan za hrabrost z znakovi vojaškega reda sv. Jurija. Po krinski vojski bil je Despotovič sprejet na prošnjo kneza Miloša v dejansko službo v ruski armadi. L. 1867. proslavil se je polkovnik Despotovič kot vodja hrcegovinskih vstaških krdel, ter si v kratkem osnoval svoje posebno krdelo in bil groza

Turkom, No, konečno se mu je sreča opotekla: po vojski s Turki v pokrajini „Črni Potok“ bil je Despotovič prisiljen z ostanki svojega krdela prestopiti dalmatinsko mejo. Po naredbi avstrijskih oblastnij zaprli so Despotoviča v ječo ter ga imeli zaprtega v Lincu in še le po končanju vseh bojnih homatij izpustili so ga na svobodo. Od l. 1876 bival je hrabri polkovnik Despotovič v Srbiji do svoje smrti v pokoju, ne mešajoč se v dela politična.

Čudno! Novobistriški slovaški škof Bende izdal je svojemu duhovenstvu in vernikom pastirski list, v katerem je naročil izbaciti iz slovaškega zbornika cerkvenih pesmij, pesem na čast sv. Cirilu in Metodu, a to baje zaradi tega, ker sta ta dva svetnika bila „pan-slavista“. Sočasno je ta škof tudi naročil, da se naj cesarska narodna himna ne poje več po starem napevu, pod kateri je podložen madjarski tekst te himne, kateri je nastal po posnetku melodije neke madjarske revolucijonarne pesmi!

Pomenčevanje na Poznanjskem izzivlja odpor celó že med ženskim svetom. Pred nedavnim osnovalo se je v Poznanju društvo z imenom: „žensko društvo varčnosti“, katero hoče zbirati rešiteljne doneske (svote). Društvo je nabralo že 12.000 mark ter poslalo v neko vas 1000 gld., da se reši slovanska zemlja pred usiljenimi Nemci. V blagajnici ostalo je še 8000 gld. Predsednica društva je kneginja Sapiecha.

KNJIŽEVNOST.

„Südslavische Revue“. Pod tem naslovom se naznanja izhajanje novega časopisa na Dunaju. Kot mesečnik izide l. snopič meseca aprila t. l. Namen si postavlja list s tem, da bo razpravljaj razna vprašanja, Jugoslovancov s politiškega, kulturnega ali gospodarskega stališča. Govoriti hoče v tem zmislu o politiških spremembah in težnjah Srbo Hrvatov, Bolgarov in Slovencev ter hoče dajati takó snovi državnikom, politikom, kulturnim historikom in etnografskim raziskovalcem. Zajedno hoče priobčevati tudi prevode najboljših del jugoslovanskih pesnikov in pisateljev.

Snopič bo obsejal po 3 do 4 tiskovne pole, in bode stal list do konca tega leta 6 gld. a. v. Uredovala bode ta list Kamilo Zajčič Todorff in M. A. Dokuzović. Adresa: „Südslavische Revue“, Wien IV. Waaggasse 15.

Белоруссия и Литва. Историческія судьбы Северо-Западнаго края. (Belorussija i Litva. Istoricskija sudby Severo zapadnago kraja. Spisal Batjuškov P. N. St. Peterb. 1890. Cena 2 r. 50 kr.

Zbirka srpskih narodnih igara. Drugo popravljeno in popolneno izdanje, zbral in za glasovir priredil J. Magjarevič. V Belgradu 1889. Cena 4 din. V tej zbirki so melodije 60 narodnih iger iz različnih krajev Srbije.

Popravki k 4. št. „Slov. Sveta.“ 55. st. desna 6. v. sp.: negacije nam. agitacije; 56. st. leva 15. v. sp.: 34 1/2% nam. 34 1/2%; ondi desna 21. v.: proračunom za 1890. l.; ondi desna 15. v. sp.: železniški; št. 58. leva 23. v. sp.: riše rajši malo bolj črno.; ondi desna 16. v. zg.: strasti nam. oblasti; st. 64. des. 16. v. zg.: v konservatorij; st. 65. des. 29. v. sp.: рубаша nam. рубаша; 66. leva 23. v. zg.: Mahnič nam.: Mahnič; ondi 31. v. zg.: da je povsod po Slovenskem zavodov nam.; po knjižnicah...

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 gld., za pol leta 2 gld. in za četrt leta 1 gld. Za ljubljanske naročnike in za dijake stane celoletno 3 gld. 60 kr. pololetno 1 gld. 80 kr. in četrtletno 90 kr. — Posamične številke se prodajajo po 20 kr. — Naročnina in reklamacije naj se pošiljajo Fran Podgorniku v Gorici, ulica Barzellini 4.